

Werken in krachtig
en eigentijds vmbo

Inhoud

- 6 Werken in krachtig en eigentijds vmbo
Voorwoord
- 8 Zichtbare veranderingen in het vmbo
- 15 Een prijs voor een prijs
Techniek, Arentheem College, Arnhem
- 19 De prestaties van Het Kwadrant
Alle sectoren, Het Kwadrant, Weert
- 23 Carrousel brengt nieuw élan in stages
Zorg en Welzijn, Overbosch College, Den Haag
- 27 Van net echt naar levensecht
Techniek, Economie, Zorg en Welzijn, Hilfertsheem-Beatrix, Hilversum
- 31 Een brede kijk op techniek
Techniek, Merewadecollege, Gorinchem
- 35 Partners in opleiding
Economie, De Rede, Terneuzen
- 39 Zelfvertrouwen en reflectie, cruciaal voor zorg
Zorg en Welzijn, Gomaruscollege, Groningen
- 43 Bouwen in teams
Techniek, 't Brewinc, Doetinchem
- 47 Investeren in de sector Economie
Economie, De Boogschutter, Amersfoort
- 51 Schol (alla-me-nie-jerre) in 'Briljant Parcs'
Economie, Noorderpoortcollege, Groningen

-
- 55 “We beginnen bij de leerlingen, niet bij de eindtermen.”
Groen, Holland College, Naaldwijk
- 59 Van convenant naar continue communicatie
Techniek, Stichting ‘Maak ’t in de techniek’, Roermond
- 62 Adressen
- 68 Producten sector Economie
- 71 Producten sector Groen
- 72 Producten sector Zorg en Welzijn
- 74 Producten sector Techniek

Werken in krachtig en eigentijds vmbo

Voorwoord

Het actieprogramma vmbo stimuleert scholen hun aanpak te vernieuwen. Het accent ligt daarbij op het ontwikkelen van een eigen pedagogiek en didactiek voor het beroepsonderwijs. Daarnaast gaat het om een grotere betrokkenheid van het regionale bedrijfsleven bij de school en het verstevigen van het contact met het roc. De impulsprojecten-vmbo bieden docenten en schoolleiders de kans om die veranderingen zichtbaar in hun school te realiseren.

De impulsprojecten van het eerste uur hebben inmiddels producten opgeleverd die voor alle scholen beschikbaar zijn. Deze uitgave brengt alle materialen en contactpersonen in beeld. Net zo belangrijk zijn overigens de ervaringen van collega's. Daarom vertellen elf scholen en een vertegenwoordiger van werkgevers hoe zij aan het werk zijn met de vernieuwing van het vmbo.

Krachtig en eigentijds vmbo betekent voor hen:

- leerlingen leren in een realistische situaties, liefst in de echte praktijk;
- een goede aansluiting met het roc die leerwinst voor leerlingen oplevert;
- docenten en schoolleiding zijn alert op nieuwe ontwikkelingen buiten de school en vertalen deze naar de inrichting en aanpak van het onderwijs. Ze bouwen intensieve contacten op met het regionale bedrijfsleven;
- regionale vertegenwoordigers van werkgevers brengen bedrijfsleven en scholen bij elkaar.

Bijna alle vmbo-scholen maakten gebruik van de landelijke impulsprojecten, gericht op vernieuwing van de vmbo-afdelingen. En zo'n driehonderd scholen werken samen in regionale projecten. Daarin ligt de nadruk op het verstevigen van het contact met roc en bedrijfsleven, de basis voor het vestigen van een regionale infrastructuur.

Het bedrijfsleven investeert eveneens in het vmbo. Er is een grote betrokkenheid van werkgevers- en werknemersorganisaties bij de ontwikkeling van het beroepsonderwijs. Kernactiviteit voor de komende periode zal zijn, de regionale samenwerking tussen bedrijfsleven en scholen te versterken.

Het is interessant om te zien hoe steeds meer vmbo-scholen hun aanpak veranderen, omdat vmbo-leerlingen het beste leren aan de hand van een herkenbare praktijk, liefst voor een deel buiten school. Leren gaat nu eenmaal beter als je direct nodig hebt wat je leert.

Krijg je de opdracht het speelgoed van het kinderdagverblijf te reviseren of met een groep ouderen een dagtocht te maken, dan heb je een combinatie van kennis, (vak-)vaardigheden en persoonlijke kwaliteiten nodig. Zo komen praktijk en theorie bij elkaar. Je merkt dat die zaken met elkaar samenhangen. Dat is een belangrijk vertrekpunt bij het ontwikkelen van de eigen pedagogiek en didactiek van het vmbo.

Niet alleen het vmbo, maar ook mbo en hbo innoveren hun onderwijs. Doel van de actieprogramma's is een aantrekkelijke, doorgaande weg te creëren voor jongeren die zich via het beroepsonderwijs willen voorbereiden op een plaats in de samenleving. Deze krachtenbundeling heeft inmiddels een eigen titel: 'de beroepskolom'. In het vmbo leggen leerlingen het fundament waarop zij in mbo en hbo kunnen voortbouwen.

De scholen in deze publicatie vertellen wat zij ondernemen om eigentijds vmbo te realiseren en wat zij doen om hun aanpak af te stemmen op de leerlingen. Het is een uitnodiging aan u om ook uw ervaringen met anderen te delen.

Zichtbare veranderingen in het vmbo

Het vmbo verandert en dat is zichtbaar in de vele verbouwingen en vernieuwingen in het onderwijs. Er verschijnen grotere praktijklokalen met een moderne inrichting, daarin werken grotere groepen leerlingen, begeleid door meerdere docenten in simulaties van de beroepspraktijk. De leerlingen leren ook buiten school. In uitgebreide stages en leerwerktrajecten leren zij in de echte beroepspraktijk.

De scholen gebruiken de impuls gelden om een eigen invulling te geven aan het actieprogramma vmbo. In dat programma gaat het om het ontwikkelen van een eigen didactiek voor het beroepsonderwijs en om de banden met het roc en het bedrijfsleven aan te halen. Kenmerkend voor eigentijds onderwijs is dat het jongeren de mogelijkheid biedt een (school)loopbaan uit te stippelen en hen voorbereidt op de moderne beroepspraktijk en participatie in de samenleving. Dat vraagt realistisch onderwijs, brede programma's, activerende didactiek en samenwerking met partners buiten school.

De scholen die in deze publicatie geportretteerd zijn, hebben binnen dit actieprogramma hun eigen keuzen gemaakt. In onderstaand gedeelte is een aantal van die keuzen op een rij gezet. In de daarop volgende hoofdstukken ziet u hoe die keuzen er in de dagelijkse schoolpraktijk uitzien.

Leren: levensecht en actueel

Er zijn twee belangrijke redenen waarom scholen hun onderwijs realistischer willen maken. Leerlingen willen snappen waar ze het voor doen.

En bedrijven en instellingen vragen om 'bijdetijds' onderwijs dat voorbereidt op het gebruik van nieuwe technologieën en bedrijfsprocessen.

Om aan deze wensen tegemoet te komen integreren scholen de theorie in de praktijkvakken zodat leerlingen direct kunnen ervaren wat het nut van de theorie is voor de beroepspraktijk. De manier waarop scholen het onderwijs afstemmen op de ontwikkelingen buiten school varieert.

Werkplekkenstructuur

Werkplekkenstructuur is in de vmbo-scholen inmiddels een gangbare term, die staat voor het doorbreken van de traditionele inrichting van het praktijklokaal. Het is de omslag van practicum -gericht op oefenen van vakvaardigheden- naar simulatie, waarin de leerling een totaalzicht krijgt op het werkproces in de sector waar hij zich op voorbereidt.

De werkplekkenstructuur is een organisatie-model dat ontleend is aan de metaalbranche. Binnen één ruimte wordt op verschillende werkplekken het werkproces in die sector bij elkaar gebracht. De ervaringen van de scholen leiden inmiddels tot verdere uitbouw, zoals bij het Merewadecollege in Gorinchem, dat werkt aan het ontwerp van de zogeheten werkplekkenstructuur-plus.

Het werkplekkenmodel laat zich niet zonder meer toepassen op de werkorganisatie in andere branches. Monteurs uit de installatietechniek of elektrotechniek werken namelijk niet in een vaste omgeving. Zij zijn het ene moment op pad naar een klant om een badkamer aan te leggen; op een ander moment werken ze aan de bouw van een nieuw ziekenhuis of een kantoorpand. Bij de ontwikkeling van de vmbo-didactiek is het daarom vooral van belang dat de leeromgeving de vorm krijgt die past bij de praktijk van de betreffende sector.

Bedrijfssimulaties

In bedrijfssimulaties leren leerlingen het productieproces van het begin tot het eind kennen. Ze oefenen de deelhandelingen die bij een functie horen. Door ze te laten rouleren over de verschillende functies, ervaren ze de relaties en de wederzijdse afhankelijkheid die er tussen de functies en afdelingen van een bedrijf bestaan. De kantoor simulatie was tot voor kort de meest voorkomende vorm. Maar ook de andere vmbo-afdelingen hebben inmiddels eigen bedrijfssimulaties ontwikkeld. 't Brewinc uit Doetinchem met zijn bouwteams is daar een voorbeeld van.

De echte praktijk, buiten de school

In stages en leerwerktrajecten leren leerlingen in de beroepspraktijk. Werkgevers en klanten vragen om prestaties. De echte praktijk is minder vrijblijvend en bovendien complexer dan simulaties. Er wordt een groter beroep gedaan op de creativiteit en communicatieve vaardigheden van leerlingen. Het levert hen het gevoel op dat ze wat kunnen betekenen.

En omdat ze aan den lijve ervaren wat ze nodig hebben om goed te kunnen functioneren, zijn die ervaringen een belangrijke impuls voor hun leermotivatie.

Stages benadrukken het oriënterend karakter van het vmbo.

Het Overbosch College in Den Haag gebruikt voor haar intrasectoraal programma Zorg en Welzijn, de carouselmethode: leerlingen rouleren over de verschillende afdelingen van een woon- en zorgcentrum voor ouderen en komen op die manier met een gevarieerde reeks zorgactiviteiten in aanraking. Voor het leerwerktraject heeft het Holland College in Naaldwijk een eigen aanpak ontwikkeld, waarbij niet de eindtermen maar de interesses van leerlingen het vertrekpunt zijn.

De echte praktijk binnen de school

Leren in de echte praktijk kan ook binnen de school. Op Hilfertsheem-Beatrix is een echte garage en internetcafé binnen de schoolmuren gepland. De Hilversumse school kiest de buurt met een woonzorgcomplex, woningcorporaties en commerciële bedrijven als vertrekpunt voor het onderwijs en laat buurt- en onderwijsontwikkeling hand in hand gaan.

En Het Kwadrant in Weert werkt met prestaties als: 'Organiseer binnen vier weken een kerstmarkt voor ouders'. De handel, de klanten, het geld, zijn allemaal levensecht.

Competenties ontwikkelen in brede programma's

Door de opgedane ervaringen tijdens stages en bedrijfsbezoeken ontdekken schoolleiders en docenten dat de beroepen waar het vmbo op voorbereidt, veranderen. Voor die beroepen zijn de vakvaardigheden uit één afdeling vaak niet voldoende. Werknemers moeten steeds vaker van meerdere markten thuis zijn, flexibel kunnen reageren op veranderende omstandigheden en over sociale en communicatieve vaardigheden kunnen beschikken in het contact met klanten en collega's.

Scholen ontwikkelen daarom brede intrasectorale programma's. Deze hebben bovendien het voordeel dat leerlingen zich op meer elementen kunnen oriënteren en kunnen ontdekken waar hun kwaliteiten en belangstelling ligt.

Wat is de leidraad voor het ontwikkelen van die programma's? Een paar voorbeelden:

Integraal ontwerpen

Het Merewadecollege ontwikkelt op dit moment een programma techniek waarmee leerlingen in aanraking komen met de hele levenscyclus van een product; van ontwerp tot de recycling van het afvalmateriaal. In de techniek werkt nog maar 30% van de werknemers in de directe productie en 70% in het voor- en natraject. Integraal ontwerpen is daarom een realistisch vertrekpunt als voorbereiding op het werken in deze sector.

Reflectie centraal

Voor het Gomarusscollege in Groningen, is het ontwikkelen van een reflectieve houding de leidraad. Reflectie op je eigen gedrag, heb je nodig om met mensen te kunnen werken. Leerlingen oefenen dit in het gehele programma. Ze schrijven procesverslagen bij hun opdrachten en oefenen op de werkplekken in rollenspelen. Het vak drama heeft een ruime plaats gekregen.

Integratieve opdrachten

Het Noorderpoortcollege in Groningen, werkt met het ict-programma 'Briljant Parcs'. Het programma bevat opdrachten die de breedte van functies in de recreatiebranche weerspiegelen. Leerlingen leren niet alleen koken, maar ook ontvangen, organiseren, plannen, begroten en hun talen te gebruiken. Theoretische kennis wordt in de praktijkopdrachten geïntegreerd. Vakvaardigheden worden in een brede context aangesproken.

Overigens staat als een paal boven water dat het doel van een aantrekkelijk vmbo is, leerlingen uit te dagen zich als persoon te ontwikkelen en een (school)loopbaan uit te stippelen. Daarbij gaat het om allerhande competenties die noodzakelijk zijn om deel uit te maken van de huidige samenleving. Voorbereiden op een beroep is één element daarvan. Net zo belangrijk is een eigen leven kunnen leiden met een zinvolle vrijetijdsbesteding.

Vernieuwingsimpuls

De schoolportretten laten zien dat de scholen allerlei manieren bedenken om te veranderen. Schoolleiders kunnen dit proces versnellen, zo blijkt uit de omslag die De Boogschutter in Amersfoort maakte. Een schoolleiding die samen met het team de koers uitzet, meedenkt en ideeën in het schoolbeleid verwerkt en het team aanmoedigt op zoek te gaan naar ontwikkelingen buiten de school, is essentieel voor schoolontwikkeling, evenals een team dat de tijd krijgt om de innovatie voor te bereiden.

Eerst ontwerpen, dan in een keer óm en vervolgens al werkend de vernieuwingen invoeren, werkte in Amersfoort het beste.

Bruggen bouwen tussen het vmbo en mbo

De bruggen tussen de vmbo-scholen en de roc's zijn op steeds meer plaatsen geslagen. Bij het Merewadecollege was dat relatief eenvoudig, omdat zij samen met niveau 1 en 2 van het roc in één gebouw zitten. Ook binnen de aoc's is de doorstroming van vmbo naar mbo over het algemeen geen probleem. Anders wordt het, als leerlingen naar het roc willen doorstromen. Eén van de aoc's heeft dit opgelost door hen een snuffelstage te laten lopen op het roc. "Juist zwakkere leerlingen die al veel faalervaringen hebben opgedaan wil je een verkeerde keuze besparen," stelt de zorgcoördinator. Snuffelstages geven leerlingen een realistisch beeld van wat het betekent om in de door hun gekozen richting verder te leren.

De docenten elektrotechniek van het Arentheem College in Arnhem namen, los van directies en besturen, zelf het initiatief en wisten een samenwerkingsverband op te bouwen met meerdere partijen: drie vmbo elektro-afdelingen, het roc en het bedrijfsleven. Daarbij maakten ze gebruik van het feit dat alle partijen op zoek waren naar andere onderwijsvormen. Samen ontwikkelden zij een didactiek waardoor er een goede doorlopende leerlijn voor elektro is neergezet.

Scholen kiezen doorgaans de programma's als eerste punt van afstemming, omdat daar (tijd)winst en erkenning van geleverde inspanningen door leerlingen is te behalen. De afstemming blijkt pas echt tot leven te komen als docenten met elkaar in gesprek raken over individuele leerlingen. Dan worden niet alleen programmatische maar ook begeleidingslijnen doorgetrokken. Zo gaat bij De Rede in Terneuzen de docent met zijn leerling mee naar het

mbo voor de overdracht en blijft deze docent uit het – voormalige – svo-lom ook na de overgang voor zijn oud-leerling bereikbaar.

Door deze ‘warme’ overdracht maakt hij maatwerk op het roc mogelijk en krijgen zijn leerlingen een betere kans van slagen op het roc. In het leerwerktraject werken De Rede en het roc samen met het Albert Heijn-filiaal in Sas van Gent, een bedrijf dat ook zelf streeft naar continuïteit. De leerling kan zijn stageplaats meenemen naar het mbo. In de Zeeuws-Vlaamse stad zijn bedrijf, vmbo en mbo partners in het opleiden geworden.

Onderwijs en bedrijfsleven, samen sterk

Onderwijs en bedrijfsleven hebben een gezamenlijk belang: goed beroepsonderwijs. In goed vmbo-onderwijs kunnen leerlingen zich een juist beeld vormen van wat het betekent om in een bepaalde sector aan het werk te zijn. Hierdoor kunnen ze beter hun beroepskeuzen maken en al beginnen met het zich eigen maken van de daarvoor benodigde competenties. Bedrijven en instellingen zien dat als leerlingen zich goed kunnen oriënteren, dat betekent dat ze later met gemotiveerde medewerkers te maken kunnen krijgen, die zelf zien wat nodig is in het werk en die breed inzetbaar zijn. Daarom zijn ze graag bereid mee te denken over de ontwikkeling van het onderwijs.

Voor leerlingen levert het aantrekkelijker onderwijs op, ze weten waarvoor ze leren.

De scholen vernieuwen het onderwijs. En het bedrijfsleven wil daar materieel en via het inzetten van expertise een forse steun bijdragen. De beide partijen moesten (weer) even aan elkaar wennen.

Welke factoren dragen bij aan het succes van de samenwerking?

Aanpassing wederzijdse beeldvorming

Om meer feeling te krijgen met de sectoren waarvoor ze hun leerlingen opleiden organiseren scholen gastlessen, bedrijfsbezoeken, snuffel- en oriënterende stages voor hun personeel. Omgekeerd vragen scholen aan afgevaardigden uit het bedrijfsleven aanwezig te zijn bij examens. En het Aretheem College betreft ondernemers bij de school door het houden van een monteursverkiezing. De deuren gaan meer en meer open. Dat komt ten goede aan het beeld dat het bedrijfsleven kan vormen van het vmbo en de leerlingen.

Continuïteit in de samenwerking

Vmbo, mbo en bedrijfsleven stemmen niet alleen bilateraal af, maar nemen ook gezamenlijk meer verantwoordelijkheid voor de competentie ontwikkeling van leerlingen. Het Albert Heijn-filiaal in Sas van Gent biedt scholengemeenschap De Rede plaatsen voor leerwerktrajecten aan op voorwaarde dat de docenten afstemmen met de collega's van het roc.

De samenwerking wordt hechter naarmate er meer continuïteit in de samenwerking komt. Stichting 'Maak 't in de techniek' in Limburg zet met dat doel welbewust kleine werkgroepen op waarin school en bedrijfsleven samenwerken. De vmbo-mbo-locaties in Roermond en Venlo bouwen samen contact op met het hbo en de bedrijfsscholen. Uit de schoolportretten blijkt hoe vmbo, mbo en bedrijfsleven meer en meer op elkaar betrokken raken.

Een prijs voor een prijs

Jan van Hilten, elektrodocent bij het **Arentheem College**, kreeg het voor elkaar om los van besturen en directies, 32 bedrijven te laten meewerken aan het up to date maken van het **elektro**-onderwijs. Hij organiseerde een jaarlijkse monteurverkiezing en bedrijvendag. Daarmee won hij de 'Elektrofee 2002'. Het is slechts één van zijn initiatieven waardoor de elektro-afdelingen van drie vmbo-scholen, het roc en 32 bedrijven zijn gaan samenwerken.

Het begon met de vraag 'hoe leggen we contact met het bedrijfsleven?' Een vraag waar wel meer vmbo-scholen voor staan. Jan van Hilten nodigde de bedrijven in de regio uit voor een bijeenkomst in de school. Hij stuurde honderd uitnodigingen en kreeg drie reacties. Niet erg bemoedigend. Niemand wilde zo maar een middagje naar een vmbo-school gaan zonder dat daar een duidelijk opbrengst tegenover stond.

Van Hilten ging bij een manager van een groot installatiebedrijf te rade. Deze zei: "Jan, de bedrijven worden gek van al die scholen die hun iedere keer bellen voor sponsoring of een stageplaats. Je moet niet denken dat je het net een beetje beter kunt doen dan die andere vmbo-school. Wij worden gek van jullie concurrentiedrift. Iedere school probeert zich te onderscheiden. Ieder gebruikt weer een andere methode en wij weten niet meer wat we daar mee aan moeten. Dat moet je professioneler aanpakken."

"We worden gek van jullie concurrentiedrift."

Samen met de elektrodocenten van de twee andere vmbo-scholen uit de regio en een paar bevriende relaties uit het bedrijfsleven gingen ze om de tafel zitten en verkenden ze wat ze voor elkaar konden betekenen. De bedrijven zaten te springen om goed geschoolde elektromonteurs. De scholen zaten met te krappe budgetten waardoor docenten soms hun toevlucht namen tot de meest vreemdsoortige oplossingen. Zelfgemaakte houten lamphouders bijvoorbeeld die de leerlingen niet kapot konden draaien. Zo'n doos kost immers al gauw € 2,-. Leerlingen gingen daardoor aan het werk met materiaal dat ze nooit in de praktijk tegen zouden komen. Voor de bedrijven was de aanschaf van wat extra materiaal geen probleem. En als leerlingen met hun materiaal konden omgaan hoefden zij hen dat niet meer

in de praktijk te leren. Al gauw vonden ze een aantal concrete punten waarop ze een samenwerkingsovereenkomst konden afsluiten: sponsoring, stages voor docenten en leerlingen, bedrijfsbezoeken en gastlessen. Ze maakten een modelovereenkomst en ieder bedrijf kon aangeven op welke punten het samenwerking wilde. De mensen uit de bedrijven belden hun bevriende relaties. En vanaf die tijd stuurt Van Hilten ieder jaar, op het briefpapier van het samenwerkingsverband, 32 bedrijven een samenwerkingsovereenkomst voor verlenging toe. Van Hilten heeft nooit een opzegging ontvangen; wel suggesties voor verbetering.

Een prijs voor een prijs

Jan van Hilten: “Je begrijpt dat we blij zijn met deze samenwerking want daardoor is er op school veel meer mogelijk. Ik vond het leuk om wat terug te doen. Ik organiseerde een monteurverkiezing met een prijs en een bedrijvendag. Het is de prijs waarvoor ik de ‘Elektrofee 2002’ heb gekregen van het Opleidings- en ontwikkelingsfonds voor de elektrotechnische bedrijfstak.

De monteurverkiezing organiseren wij ieder jaar. Aan het eind van het jaar nomineren de drie vmbo-scholen, het Arentheem College, het Lorentz College en de scholengroep Gelders Mozaïek, twee leerlingen uit hun eindexamenklas als deelnemers. De bedrijven maken speciaal voor hen een mooie praktijkopdracht, die ze ter plaatse in het bedrijf en binnen een bepaalde tijd uitvoeren. Een jury van praktijkopleiders uit de bedrijven beoordeelt de uitwerking. Ze letten daarbij niet alleen op de technische vaardigheden maar ook op houding en instelling. Jammer genoeg hebben wij die prijs nog niet gewonnen. Maar wie weet, straks zijn er weer nieuwe kansen. Het werkt in ieder geval heel motiverend voor onze leerlingen want die willen graag genomineerd worden.

De prijs heeft nog een ander effect. Voor de prijsuitreiking worden alle bedrijven uitgenodigd waarmee wordt samengewerkt. Zij krijgen de gelegenheid op die middag ook hun bedrijven en producten te presenteren, een beurs dus. Dat maakt het interessant voor ieder om te komen. Je bent weer op de hoogte van de laatste ontwikkelingen in het onderwijs en je weet weer wat er omgaat in je vakgebied.

Een methode als bindmiddel

Jan van Hilten werkt samen met zijn collega Inno van Dijk voor de afdeling elektro. Ze hebben samen met nog twee oud collega's de methode Elektrotechniek vmbo geschreven. Van Hilten: “ Bij het schrijven van de methode werd ik regelmatig geadviseerd door mijn contacten uit het samenwerkingsverband. Zo kregen we er realistische opdrachten in. Voor het zelfstandig werken heb ik regelmatig gekeken bij mijn kinderen op de Dalton basisschool. De methode is opgebouwd uit modules die leerlingen zelfstandig door kunnen werken. Maar mijn leerlingen zijn geen lezers en goed lezen is wel een voorwaarde om op deze manier te

werken. We hebben daarom standaard per module een formulier opgenomen met vragen die na het lezen van de tekst beantwoord moeten worden. De vragen zijn een leesstrategie voor begrijpend lezen.”

Inno van Dijk: “De eerste maand ben je vooral bezig leerlingen te trainen, zichzelf te controleren. Dat doet ook de magazijnmeester, een rol die iedere leerling krijgt. Ze mogen geen nieuwe modules afgeven voordat alle onderdelen binnen de vorige module zijn afgewerkt en de vijf vragen van het leesformulier zijn ingevuld.

Als leerlingen hier binnenkomen zeg ik, ‘Iedereen komt hier met een diploma vandaan, als je er maar voor zorgt dat je alle opdrachten gedaan hebt.’ Sommigen doen dat snel, anderen doen dat langzamer. Het begrip leerjaar verwatert. Consequentie hiervan zou eigenlijk moeten zijn dat je eens per half jaar het eindexamen zou kunnen afleggen.”

“De kansen voor samenwerking zijn nu groter dan ooit.”

De methode werkt samenbindend in het samenwerkingsverband. Niet alleen het Arentheem College gebruikt de methode. Ook de andere vmbo-scholen zijn dat gaan doen. Dat maakt de samenwerking met het roc gemakkelijker. Van Hilten: “Zij ontvangen onze leerlingen en kunnen met behulp van de kaarten gemakkelijk zien welke onderdelen beheerst worden en welke niet. De leerwegen kunnen op maat gemaakt worden.”

Van Dijk: “De roc-docenten zijn zo enthousiast over onze methode dat ze op een zelfde manier hun lesmateriaal willen aanpassen. De kansen voor samenwerking zijn nu groter dan ooit. Het is echt zaak voor vmbo-scholen om dit moment niet onbenut voorbij te laten gaan. Op het roc zijn ze nu ook zoekend hoe ze op een andere manier les kunnen geven.”

Opstootje

Wat Van Hilten en Van Dijk voor elkaar hebben gekregen is bijzonder. Los van besturen en directies hebben ze op hun vakgebied een samenwerking opgebouwd tussen drie vmbo-scholen, 32 bedrijven en een roc. Een samenwerking die de kwaliteit van het onderwijs ten goede komt, leerlingen met plezier laat leren en installatiebedrijven aan monteurs helpt waar ze wat aan hebben. Hun geheim? Van Hilten lacht: “Zorg voor een opstootje. Laat een paar mensen een succesje beleven zodat anderen nieuwsgierig worden. En staan er tien te kijken, dan weet je dat dit twintig anderen aantrekt om te zien wat daar aan de hand is.”

RECEIPT

De prestaties van het Kwadrant

Het Kwadrant heeft vier sectoren in huis. "Bij Techniek en Economie hebben we fors geïnvesteerd in de werkplekkenstructuur", zegt Jan van Nierop, directeur vmbo.

"Bij Groen hebben we een nieuwe variant ontwikkeld: werken met prestaties.

Uitgangspunt daarbij is één dragende gedachte "het creëren van een krachtige leeromgeving waarin leerlingen betekenisvol kunnen leren."

In het regionaal impulsproject Noord-Limburg startte het Kwadrant met het opzetten van de werkplekkenstructuur en bedrijfssimulaties bij de sectoren Economie en Techniek. Daar werken leerlingen vooral met modulen, en rouleren ze in teamfuncties. Van Nierop: "Dat ervaren we inmiddels teveel als hapklare brokken waar leerlingen geen invloed op uit kunnen oefenen. We hebben daarom besloten de werkplekstructuur aan te scherpen. Centraal in het concept staan nu leerlinggestuurd onderwijs, competenties en een volg-jezelf-systeem."

De sector Groen heeft het voortouw genomen. De leerlingen werken er aan opdrachten, die prestaties worden genoemd. Voorbeelden zijn: 'Organiseer binnen vier weken een kerstmarkt voor ouders en zorg dat iedereen op school de kerstmarkt kan zien', 'In de pauze verkoop je in de kantine van Groenland diverse artikelen; zorg dat je het alle klanten naar hun zin maakt', 'De afdeling zorg en welzijn wil in hun restaurant bloemstukjes hebben', 'Basisschool J.F. Kennedy wil met de kinderen uit groep 1 een bezoek brengen aan de kinderboerderij; organiseer dit bezoek.'

"De keuzemogelijkheid en het werken met een opdrachtgever en klanten maken dat prestaties meer betekenis hebben."

"Leerlingen mogen zelf kiezen aan welke prestatie ze willen werken. Die keuzemogelijkheid en het feit dat alle prestaties verbonden zijn met een opdrachtgever en klanten maken dat de prestaties veel meer betekenis krijgen" zegt Van Nierop.

Het Kwadrant combineert die aanpak met de werkwijze van de roulerende teamfuncties uit de bedrijfssimulaties. Leerlingen vervullen functies in het magazijn, de civiele dienst, de planning en de kas.

Prestaties ontwikkelen, hoe doe je dat?

Van Nierop: “Dit schooljaar heeft vooral in het teken van de voorbereiding gestaan. Om de ontwikkeling binnen Groen op gang te brengen zijn we met een binnenkring en een buitenkring van docenten gaan werken. In de binnenkring zaten de docenten die gelijk aan de slag wilden met het ontwerpen van prestaties. Zij informeerden de docenten die in de buitenkring zaten en konden hen wanneer dit nodig was raadplegen. Dat liep als een trein. De tien docenten uit de binnenkring waren in staat om prestaties te ontwerpen waarbij ruim 80% van het “ouderwetse” curriculum gedekt werd. Doordat leerlingen naast het werken aan hun prestaties ook nog workshops en korte trainingen kunnen volgen als budgetteren komt uiteindelijk alles aan bod. Taal integreren we bijvoorbeeld bij het maken van een verslag of het oefenen van gesprekken met een klant. De leerlingen houden een portfolio bij waarbij ze reflecteren op hun ontwikkeling. Bij de coachgesprekken over hun portfolio kunnen de docenten hun leerlingen ook sturen. Als ze bijvoorbeeld steeds kiezen voor een prestaties in een bepaalde werkhoeke kunnen docenten hen stimuleren ook breder te kijken.”

Bij de voorbereiding hoorde ook de verbouwing van het lokaal. Er is er nu een groenlokaal met vier werkhoeke: recrea, economie en techniek, het cafetaria en een groenplaats. Daarnaast zijn er ronde tafels voor overleg en (zelf)studie, veel computerwerkplekken en een keuken. Een binnenhuisarchitect heeft geholpen van het lokaal een echte leefomgeving te maken. In dit lokaal werken in het nieuwe schooljaar, de hele dag 45 tot 50 leerlingen, begeleid door drie docenten. De docenten vormen samen het kernteam Groen. In dit team ontwikkelen ze prestaties, bespreken zij hoe ze de leerlingen kunnen coachen en wat zij zelf nodig hebben om als docent deze vernieuwing vorm te geven.

Een kruisbestuiving tussen onderwijs en bedrijfsleven

Het Kwadrant slaagt erin het onderwijs betekenisvol en up to date te maken doordat ze de samenwerking met het bedrijfsleven en instellingen handen en voeten hebben gegeven. Er is een convenant techniek met bedrijven die in het technische beroepenveld interessant zijn. De sector Economie voert overleg voor het sluiten van een convenant met de detailhandel. De afdeling Groen is in gesprek met de Limburgse Land- en Tuinbouw Bond. En Zorg & Welzijn heeft contacten met de grote zorginstellingen in Weert en omgeving. Dat heeft al opgeleverd dat vijftien van de zeventig docenten een personeelsstage gelopen hebben bij bedrijven in de metaal en de bouw om het contact met het beroepenveld, waarin hun leerlingen terechtkomen, up to date te houden. Van Nierop: “De opvatting dat in het metaalbedrijf vies, smerig werk moet worden gedaan, is vrij algemeen. De metaalbedrijven die ik heb bezocht verrichten hun technisch zeer geavanceerde werk in een veilige en hygiënische omgeving. Dat had ik niet eerder gezien. Daarom vind ik dat ook de andere

docenten hun beeld bij moeten kunnen stellen en gaat het voltallige personeel, niet uitsluitend de beroepsgerichte krachten maar ook de leraren Nederlands en wiskunde, de onderwijsassistent en de conciërge, zo'n stage meemaken.

“Ze komen in aanraking met technieken die wij in onze school geen plek kunnen geven.”

Van Nierop neemt de kruisbestuiving tussen school en bedrijfsleven voortvarend ter hand. De buitenschoolse contacten maken buitenschools leren mogelijk, zowel binnen de praktische sectororiëntatie in de onderbouw als in de bovenbouw. Geregeld nemen groepen leerlingen een kijkje bij een bedrijf. Van Nierop: “Liefst één waar ze ook nog de handen uit de mouwen kunnen steken. Alleen maar kijken is niet zo nuttig. Er is een bedrijf waar de leerlingen zelf een mal tekenen en daarna op de machine mogen uitvoeren. Zo komen ze in aanraking met technieken die wij in onze school geen plek kunnen geven, b.v. de laser-gestuurde techniek in de metaal. In de bouwnijverheid hebben we afspraken met het centrum bouwopleiding. Omgekeerd zijn mensen uit het bedrijfsleven als waarnemers bij onze examens aanwezig. Die verbazen zich erover dat op het vmbo meer en andere zaken worden aangeleerd dan zij hadden gedacht. Wij hebben hen daarom uitgenodigd eens bij ons op school mee te lopen. Daar worden we allemaal beter van. De Limburgse werkgeversvereniging houdt haar jaarvergadering op het Kwadrant. Bij die gelegenheid krijgen zij een rondleiding door de school. En ook het centrum Promotie Weert en de Detailhandel Nederweert maken van de school gebruik. Zij krijgen als demonstratie een half uur les in het handelscentrum.

Het zal die bedrijven niet ontgaan zijn dat het Kwadrant een dubbele prestatie neerzet. Ze hebben niet alleen samen met het bedrijfsleven hun onderwijs geactualiseerd. Ook didactisch is er door te werken met prestaties een belangrijke slag gemaakt.

Carrousel brengt nieuw élan in stages

“Al halverwege de jaren tachtig hadden wij in de afdeling **Zorg en Welzijn** een project **arbeidservaringsleren**” zegt Jolanda Poppelaars, decaan bij het **Overbosch College** in Den Haag. “Leerlingen gingen een week op stage om te ervaren wat werken in de verzorging inhoudt. Ze raakten veel gemotiveerder voor de verzorging. Een reden voor ons om verder te gaan in het ontwikkelen van stages.”

Dat heeft erin geresulteerd dat op dit moment zowel de derde- als vierdejaars leerlingen een onafgebroken leerwerkperiode van vier weken hebben. De school had dat liefst nog uitgebreid tot zes weken, maar dat zou te veel tijd vergen waardoor het PTA onder druk zou komen te staan. In het derde jaar hanteren ze in de leerwerkperiode het carrouselmodel: leerlingen werken op verschillende afdelingen om op die manier met alle facetten van het werken in de verzorging kennis te maken. Dat kan variëren van voedingsassistente tot de schoonmaak. In het vierde jaar kiezen zij of voor het carrouselmodel of voor een vaste afdeling. Samen met haar collega's heeft Poppelaars veel energie gestopt in de werving van leerwerkplekken, de leerlingbegeleiding en het ontwikkelen van een beroepspraktijkvormingsboek. Aanvankelijk als individuele school, maar later ook in het ASBO, een samenwerkingsverband tussen vmbo-scholen en de roc in Den Haag. De ASBO is inmiddels opgegaan in Scholenwerk, Netwerk Zorg en Welzijn.

Chemie

Poppelaars: “Er ontstond voor mij als docent, een nieuw soort gedrevenheid door veel op de stageplaatsen van leerlingen te komen. Die praktijkervaring werkte niet alleen voor leerlingen motiverend, maar ook voor mijzelf. Een jaar of drie geleden bijvoorbeeld heeft een hele klas derdejaars leerlingen samen stage gelopen in het CoornhertCentrum, een woon- en zorgcentrum voor ouderen. Dat was een unieke ervaring. Het centrum ving de leerlingen heel goed op, onder andere door in de hal een foto op te hangen van alle leerlingen en de bewoners heel actief te betrekken bij de stage van de groep. Een van de opdrachten voor de leerlingen was het uitvoeren van een tevredenheidsonderzoek onder de bewoners. Dat onderzoek hebben ze gepresenteerd aan bewoners en personeel tijdens een bijeenkomst. Er waren ook gasten bij van onder andere de gemeente en het landelijk opleidingsorgaan en praktijkbegeleiders van andere verzorgingshuizen. In dat traject ontstond een soort chemie tussen de praktijkbegeleiders, de docenten en de leerlingen. Zo heb ik in het tehuis zelf twee dagen alle werkzaamheden gedaan, ook schoonmaken dus. Als leerlingen dat zien, én zien dat je dit vak

met veel voldoening kunt uitoefenen, dan motiveert hen dat.”

Om dit te organiseren hebben we meerdere voorbereidingsbijeenkomsten gehad onder leiding van de praktijkbegeleider van het CoornhertCentrum. Deze bijeenkomsten vonden afwisselend plaats op school of in het centrum. Voordeel daarvan was dat de praktijkbegeleider daardoor ook zicht kreeg op het reilen en zeilen binnen de school.

“Op de stageplaats hebben ze geen last van de ogen van de groep.”

Groepsgedrag doorbreken

Poppelaars: “Stages zijn niet alleen voor de motivatie van belang. Ook het puberende groepsgedrag wordt door de stages doorbroken. Op school heersen allerlei codes in de groep, bijvoorbeeld dat het niet stoer is om te laten merken dat je graag je werk goed wilt doen. Of het voortdurend uitspreken van je aversie tegen werkzaamheden als schoonmaken of het wassen van bewoners. Overigens mogen leerlingen in principe nog geen bewoners wassen. Op de stageplaats voelen leerlingen zichzelf veel meer als individu aangesproken en tonen ze meer bereidheid om zich in te zetten en verantwoordelijkheid te nemen. Ze hebben daar geen ‘last’ van de ogen van de groep. Daardoor kunnen de praktijkbegeleider en de docent beter inspelen op de motivatie, onzekerheden en de ontwikkeling van de leerling.”

“Ook als het gaat om sociale en communicatieve vaardigheden,” zegt Poppelaars, “bieden stages de beste leerschool. Het is het verschil tussen ‘net echt’ en echt. Leerlingen krijgen te maken met complexere situaties dan binnen de werkplekkenstructuur mogelijk is. Bijvoorbeeld, je moet een maaltijd brengen en de bewoner heeft daarbij meer aandacht nodig dan waar je op gerekend had, je dreigt daardoor te laat te komen op een afspraak met de praktijkbegeleider. Hoe ga je daarmee om, wat doe je dan? Juist die complexiteit biedt leerlingen meer kansen om hun kwaliteiten te ontwikkelen en geeft hen zicht op wat er van ze wordt gevraagd in de verzorging.”

Haagse samenwerking

In de loop der jaren is in Den Haag en omgeving een stevige samenwerking gegroeid tussen vmbo, het roc en de verzorgingsinstellingen. Bij het College Zorg van de Mondriaangroep van het roc functioneert op dit moment het Servicebureau Buitenschools Leren. Dit bureau organiseert de stages van alle leerlingen in het Haagse vmbo en mbo en het onderhoudt de contacten met de instellingen. Poppelaars: “Het voordeel van deze centrale aanpak is dat de communicatie en de afstemming met instellingen beter gestroomlijnd is en de spreiding van de stages van de verschillende scholen nu goed gecoördineerd is. Nadeel is dat je, je eigen netwerk kwijtraakt en dus wat minder gemakkelijk, snel en informeel tot zaken komt.”

In het ASBO-project hebben de scholen op basis van hun eigen stageboeken samen een Haags stageboek samengesteld. Dat stageboek gebruiken nu alle vmbo-scholen met als grote voordeel dat het voor de instellingen veel duidelijker wordt welke leerervaringen zij aan deze leerlingen moeten bieden en wat zij wel en niet van deze leerlingen kunnen verwachten. En daarmee hebben in Den Haag en omgeving de vmbo-stages een vaste plek in de zorgsector gekregen.

Hilfertsheem
Beatrix

in samenwerking met Stichting CPD 't Gaai

Van net echt naar levensecht

In het project Lieven de Key, is Dick Looyé, schoolleider van **Hilfertsheem-Beatrix** in Hilversum, om de tafel gaan zitten met een woonzorgcomplex voor ouderen en gehandicapten en twee woningcorporaties. Looyé is de muren aan het slechten tussen school en omgeving. Zijn leerlingen uit **Techniek, Economie en Zorg en Welzijn** zijn straks binnen en buiten de school aan het werk voor echte klanten.

“De schoolgebouwen zijn aan een grote renovatie toe en de wijk waarin de gebouwen staan, vergrijsd. De bevolking heeft steeds meer zorg en diensten nodig. Zou het dan niet mooi zijn,” vroeg Looyé zich af, “als wij met elkaar in staat zijn het onderwijs en de wijk meer met elkaar te verbinden en er de bijbehorende gebouwen voor neer te zetten?”

Waarom zou je een les verzorging uitsluitend tussen de muren van een lokaal geven, als de zorg om de hoek ligt? Waarom een apart lokaal voor kantoor simulatie als een leerling ook kan helpen in de administratie bij iemand thuis? En waarom zouden de leerlingen van de school geen kleine technische diensten via de wooncorporaties kunnen verlenen?

Maar ook omgekeerd, waarom geen garage in de school, waar de buurt gebruik van kan maken? Waarom geen restaurant annex internetcafé, waar leerlingen leren service te verlenen?” Dit toekomstscenario voor **Hilfertsheem-Beatrix** is baanbrekend voor docenten, gemeente en woningbouwverenigingen. Inmiddels heeft het project er dan ook de **Ko Suurhoff-penning** voor gekregen.

“Leerlingen kunnen ouderenzorg in de praktijk leren.
Daarmee heb je meer handen in de zorg.”

Leren in de echte praktijk

Op scholengemeenschap **Hilfertsheem-Beatrix** krijgen de leerlingen een opleiding binnen de afdelingen verzorging, administratie, mode/commercie, bouwtechniek, metaaltechniek of elektrotechniek. Het grootste gedeelte van de leerlingen krijgt daarbij leerwegondersteunend onderwijs. In de huidige praktijklokalen wordt de werkelijkheid van een verzorgingstehuis, garage, kantoor en restaurant vooral nagebootst. Verder lopen de leerlingen stage in o.a. huishoudelijk werk, groenonderhoud en fietsenreparatie.

Leren, binnen de context van de echte werkelijkheid, zag Looyé motiveert leerlingen meer: “Doen in de praktijk, met mensen die echte vragen en wensen hebben, is leuker en betekenisvoller dan wanneer dat in een simulatie geleerd moet worden.”

Omdat de schoolgebouwen aan renovatie toe zijn en de wijk vergrijst zag Looyé hier zijn kansen liggen. De zorg kan de wijk in en leerlingen kunnen verpleeg- en ouderenzorg in de praktijk leren. Daarmee heb je meer handen in de zorg. Zelfs bij de uitvoering van de bouwplannen kunnen leerlingen al meteen in de praktijk aan de slag.

En de woningcorporaties hebben genoeg taken om leerlingen het praktijkgedeelte van de opleiding in de buurt te laten doen.

De gesprekspartners hadden er oren naar. Het resultaat is een uitvoeringsplan en maquette, die laten zien hoe de wijk en de school meer met elkaar in verbinding kunnen komen.

Leerlingen uit de sector Zorg en Welzijn, maar ook die van Techniek komen straks direct in aanraking met de echte praktijk. Een deel van de opdrachten gaan de leerlingen in het verzorgingshuis en via de woningcorporaties uitvoeren.

Onderwijs, zorgsector en woningcorporaties hebben elkaar gevonden, omdat in de drie sectoren het werkconcept verandert. Gezicht geven aan eigentijds leren in het vmbo sluit aan bij een omslag in de zorgsector en de volkshuisvesting.

In de zorgsector is het kernwoord ontkokering. Een verandering van de ‘verpleeghuispatiënt’ of een ‘bewoner in een instelling voor verstandelijk gehandicapten’ naar ‘een persoon die begeleiding nodig heeft’. Deze maakt gebruik van verschillende diensten: boodschappen-service, maaltijdvoorziening, klussendienst, personenalarmering, etc.

Die verandering van werk leidt tot andere inzet van personeel. Dan blijkt dat vmbo-leerlingen in deze dienstverlening ook ineens een rol kunnen spelen. Voor de vmbo-leerling is niets sterker dan echt aan de slag te moeten voor een bewoner van een verzorgings- of verpleeghuis. Of die leerling nu uit de sector Zorg en Welzijn of Techniek komt. “Het leren wordt er alleen maar krachtiger van: je weet waar je het voor doet. Wat je leert, heb je meteen nodig.”

Werk in uitvoering

De schoolleiding bereidt inmiddels samen met een kerngroep van docenten de aanstaande vernieuwing voor. Het personeel is geïnformeerd en hen is gevraagd mee te denken over de ‘toekomstschool’. Via een creatieve gedachtewisseling tussen bestuur, directie, docenten en leerlingen en MR onderzoekt Looyé hoe het nieuwe leren er concreet uit kan zien en hoe je de plannen haalbaar kunt maken.

“.. ideeën zo concreet maken, dat ieder zich kan voorstellen hoe de dagelijkse praktijk er uit ziet.”

De volgende stap is een tweedaagse werkconferentie waarin het team de belangrijkste uitgangspunten vastlegt. Het moet ertoe leiden dat ieder lid van het team weet welke

activiteiten de komende twee jaren op het programma staan en wat ieders bijdrage zal zijn. “Een door het team gedragen visie is voor mij erg belangrijk,” stelt Looyé, “dat geeft richting aan de ontwikkeling. Ik hecht bovendien erg veel waarde aan de stap daarna: de ideeën zo concreet maken dat ieder zich kan voorstellen hoe de dagelijkse praktijk er uit gaat zien. Verder is het in ons team belangrijk dat men ziet hoe elders drastische omslagen zijn gemaakt. Dat helpt.”

De buurt, dat wil zeggen, welzijns- en gezondheidsorganisaties, woningbouwcorporaties, commerciële bedrijven zoals een kapperszaak, banken, supermarkten en garages zijn ook met elkaar in gesprek geraakt over hoe de school een functie kan vervullen voor de buurt en de betrokken instellingen en bedrijven een functie voor de school kunnen hebben. Het is de bedoeling dat bij de uiteindelijke resultaten ook een forum van deskundigen nog advies geeft.

Minder schools

De afgelopen maanden merkte de gedreven vmbo-directeur dat steeds meer docenten er plezier in kregen de school van de toekomst mee te helpen bouwen en vormen. Maar Looyé weet ook dat ze op veel vragen nog een antwoord moeten vinden. Want wat betekent levensecht praktijkleren voor de inhoud en invulling van de lessen? Welke delen van het (eindexamen)programma kunnen extern geleerd worden en welke lenen zich daar minder voor? Hoe bewaak je de programma-inhoudelijke verantwoordelijkheid van de school in relatie tot de wensen vanuit het bedrijfsleven? Hoe zorg je ervoor dat je onderwijs op school minder schools is en daardoor aantrekkelijk blijft voor je leerlingen? Of hoe verhouden de eindexameneisen op termijn zich met de competenties en vaardigheden, die direct vanuit de praktijk gevraagd worden? En is het mogelijk om bestaande lesmethoden los te laten en zelf inhoudelijke verantwoordelijkheid te nemen voor de invulling van het onderwijsprogramma? Al deze aspecten zullen ze in de loop van de komende tijd uitvoerig bespreken. “Gelukkig beschikken de docenten over de kritische kijk die onmisbaar is voor het uiteindelijke resultaat,” aldus Looyé.

Verantwoordelijkheid krijgen

“Dit concept biedt meer mogelijkheden voor de ontwikkeling van leerlingen” stelt Looyé. “Voor veel vmbo-leerlingen is het onderwijs nog steeds te cognitief ingericht. Leren, in de context van de echte werkelijkheid, motiveert leerlingen. Doen in de praktijk is toch veel echter dan leren in een simulatie. Werken voor echte mensen met echte vragen, het krijgen van verantwoordelijkheden, maakt leerlingen toch vanzelf verantwoordelijker en competentier?”

“Levenslang leren begint bij het in tact houden van de wil tot leren. Die motivatie krijgen leerlingen doordat ze een bredere kijk krijgen op de beroepspraktijk en op hun toekomstige functies. En ze ontdekken dat ze meer kunnen dan ze vroeger voor mogelijk hielden.”

Een brede kijk op techniek

Op de open dag van het Merewadecollege wordt het aantal bezoekers geregistreerd met een teller. Niet zo maar een teller, maar één die door de leerlingen zelf ontworpen en gemaakt is. Dat kan omdat ze zich op het Merewade brede technische vaardigheden eigen maken uit zowel de metaal-, elektro- als voertuigtechniek. De teller laat zien hoe het Merewadecollege wil opleiden; namelijk breed.

“In de techniek werkt nog maar 30% van de werknemers direct in de productie,” zegt Wim Langens, conrector van de school, “de andere 70% werkt aan het voor- en natraject: het ontwerp, de verkoop, service en onderhoud en recycling. Willen we onze leerlingen goed voorbereiden op hun toekomst, dan moeten we ze brede programma’s aanbieden, waarmee ze beter en gemotiveerder keuzes kunnen maken voor het vervolg van hun opleiding.”

“In de techniek werkt nog maar 30% van de werknemers direct in de productie.”

Het MEVO-lokaal geeft een goede indruk hoe de school vorm geeft aan haar visie. Het lokaal is nog maar pas geleden gebouwd: de afdelingen metaaltechniek, elektrotechniek en motorvoertuigtechniek zijn geïntegreerd en het lokaal valt het beste te omschrijven als een grote en hoge bedrijfshal.

Alle apparatuur en opstellingen voor de drie afdelingen hebben in deze bedrijfshal een eigen plek gekregen. De leerlingen starten in het derde leerjaar breed: zij volgen dan programma-onderdelen uit alle drie de afdelingen in de vorm van modules. Naarmate ze de opleiding verder volgen, beslissen ze in overleg met hun docent, of zij zich gaan specialiseren in een afdelingsprogramma of dat zij hun opleiding techniek breed willen afsluiten.

Integraal ontwerpen als vertrekpunt

Het brede programma is nog volop in ontwikkeling. Integraal ontwerpen is het vertrekpunt. Dat betekent dat het programma zo wordt geconstrueerd dat leerlingen in aanraking komen met de hele levenscyclus van een product en met alle vragen die daarbij aan de orde komen; 'Aan welke behoeften moet een technisch product voldoen?' 'Is er vraag naar dit product?' 'Wat en hoe maken we dat?' 'Hoe verkopen we het product?' 'Hoe zit het met onderhoud?' 'Wat te doen met het afval?' De komende jaren wordt dit concept verder in de praktijk uitgetest.

Docent elektrotechniek Teus Verduin benadrukt het belang van het ontwikkelen van competenties met het oog op de snelle veranderingen in de techniek en arbeidsorganisaties. Competenties bijvoorbeeld als de wil om jezelf te blijven ontwikkelen, of je flexibel op te kunnen stellen, kunnen omgaan met nieuwe eisen die het werk aan je stelt en samenwerking met collega's.

Verduin: "Maar ook de samenwerking met het Da Vincicollege, het roc waar veel van onze leerlingen naar doorstromen, heeft ertoe bijgedragen dat we voor techniek breed kiezen. Samen met het roc en een ingenieursbureau uit de Drechtsteden ontwikkelen we een breed programma: 'Techno Design'. Een programma dat leerlingen vanuit het vmbo tot in het roc kunnen doorlopen. Op die manier vinden onze leerlingen daar straks prima hun weg."

"De muren tussen de vaklokalen zijn letterlijk gesloopt.
Daardoor zijn docenten gaan samenwerken."

Blikverruiming? Sloop de muren!

Langens: "De brede programma's vragen van docenten een andere manier van werken. Ze moeten zich in een breder vakgebied gaan verdiepen en hun leerlingen op andere manieren gaan begeleiden. De verbouwing heeft hiervoor een belangrijke impuls gegeven: de muren tussen de verschillende vaklokalen zijn letterlijk gesloopt. Daardoor zijn ze gaan samen werken. En natuurlijk is dat flink wennen: je loopt tegen nieuwe problemen aan die om een oplossing vragen. Dan hoor je docenten een probleem bespreken als 'Hoe hou je zicht op je leerlingen in zo'n grote ruimte? Hoe weet je of ze goed aan de slag zijn?' Maar je hoort ook oplossingen. 'We zetten alle werkopdrachten in de computer. Met het computerprogramma zie je automatisch hoeveel tijd een leerling aan zijn werk besteedt. Dat maakt het overzicht weer wat gemakkelijker."

De opzet biedt leerlingen, die het nog niet precies weten, in ieder geval ruim de gelegenheid zich te oriënteren. Tarik, een van de leerlingen, is daar in ieder geval actief en volop mee bezig: “Ik moet nog beslissen wat ik precies wil,” zegt hij, “Het werk achter de balie vind ik in elk geval leuk. Voor stage zoek ik iets met ict. Misschien een winkel die ook zelf reparaties doet.”

Partners in opleiding

Drie partners maken zich sterk voor een individuele leerling: Piet Penne van vmbo De Rede, Nora van de Meer-Meert van het roc en Ruth Beerman van het Albert Heijn-filiaal zorgen samen dat Mustafa in zijn leerwerktraject economie de begeleiding krijgt die hij nodig heeft om door te gaan naar het roc. Maatwerk, waarmee ze niet alleen leerlijnen maar ook begeleidingslijnen doortrekken. Mustafa staat volgend jaar stevig in zijn schoenen op het mbo.

Mustafa zit op De Rede, lokatie Evertsenlaan, een school voor speciaal onderwijs in Terneuzen. Mustafa is zijn carrière begonnen bij de afdeling consumptieve techniek, maar zijn stage in een hotel verliep niet geheel naar wens. Omdat hij al een bijbaantje had bij Albert Heijn in Sas van Gent, stapte hij over op het leerwerktraject in de afdeling handel. Daardoor kon hij bij Albert Heijn blijven. Hij kreeg Ruth Beerman toegewezen als praktijkbegeleider. “Het begint nu te lopen met Mustafa, maar daar hebben we wel veel voor moeten investeren”, vertelt ze. “In het begin uitte hij zich helemaal niet en had hij moeite om van mij als vrouw iets aan te nemen. Langzaam maar zeker begint dat nu te veranderen”. Ruth heeft, in het kader van haar eigen bedrijfstraining ‘Op stap naar rendement’, zich voorgenomen op twee punten te letten in haar begeleiding: ‘Zorg dat de communicatie tweezijdig wordt’ en ‘Stem de wederzijdse verwachtingen op elkaar af’. Dat werkt. Mustafa neemt nu bijvoorbeeld zelf het initiatief om een klus op te pakken.

“Nieuw bij het leerwerktraject is dat we elkaar al tegenkomen op de bedrijfsvloer.”

Drie partijen

Ruth zat een paar keer om de tafel met Wahid Kôkja, assistent bedrijfsleider, Piet Penne van Evertsenlaan en Nora van der Meer-Meert van de afdeling detailhandel van het roc om te kijken hoe ze Mustafa binnen het onderwijs konden houden en hem voor te bereiden op de doorstroming naar het roc, volgend jaar.

“Door het intensieve contact met Piet Penne weten wij op het roc van tevoren, welke extra begeleiding de leerlingen die bij ons op niveau 2 instromen, nodig hebben” zegt Nora van der Meer-Meert. “We weten dat hun rugzakje nog klein is en dat er vooral in de beginperiode veel extra aandacht nodig is om hen aan onze ‘grote fabriek’ te laten wennen. Als ze in het nieuwe schooljaar binnenstromen zijn de mentor en het maatschappelijk werk al geïnformeerd. Zij kijken of een leerling nog een faalangstraining nodig heeft om goed te kunnen starten. Voor de leerlingen is het goed te weten dat als het nodig is, ze nog op Penne kunnen terugvallen. Ik kan een leerling, ook al zit hij bij ons op school, nog altijd naar hem verwijzen.”

“Nieuw bij dit leerwerktraject is dat we elkaar al tegen komen op de bedrijfsvloer en daar kennismaken met de leerlingen die straks naar ons toe komen. Overigens was het Albert Heijn, die voor het leercontract van Mustafa, de voorwaarde stelde dat Evertsenlaan en wij met elkaar zouden afstemmen”.

Spin in het web

Als Penne over het plein van het roc loopt komen er twee leerlingen een praatje met hem maken. Hij kent hen, zij zien hem geregeld als hij afspraken heeft bij het roc. In feite functioneert hij als een spin in het web van de driehoek school, roc en bedrijfsleven. Omdat hij dit al jarenlang doet kent hij iedereen. De aandacht en zorg die hij voor zijn leerlingen heeft, beperkt zich niet tot de schooltijd. Hij komt ze nog regelmatig tegen in zijn dagelijks leven en houdt contact met ze. In dat opzicht is er in Terneuzen nog sprake van sociale cohesie.

Eerder dan de andere scholen is Penne afgelopen jaar enthousiast aan de slag gegaan met de leerwerktrajecten. Dat kon omdat Evertsenlaan als school voor speciaal onderwijs al veel ervaring had opgebouwd met het leveren van maatwerk. “De leerwerktrajecten zijn een ideale kans voor leerlingen die gedemotiveerd raken als ze ‘alleen maar’ theorie krijgen. Zij willen het liefste werken en leren meer op de bedrijfsvloer, door coaching on the job. Op deze manier kunnen ze toch op niveau 2 doorstromen. Dat maakt het ook gemakkelijker om ouders te overtuigen dat het leerwerktraject voor hun kind een betere route is” aldus Penne.

Altijd investeren

Evertsenlaan investeert veel in het contact met ouders over de keuze van hun kind voor een leerwerktraject. Niet alleen organiseren zij voor alle ouders twee voorlichtingsbijeenkomsten, zij gaan ook op huisbezoek bij elke leerling. Maar wat ouders het meeste motiveert is dat zij al bij het roc op bezoek kunnen gaan voor een gesprek. Bij sommige afdelingen kunnen zij ook een kijkje nemen bij het centrum voor vakopleiding. De afdeling metaal bijvoorbeeld werkt samen met SMEO. Juist doordat zij deze nieuwe omgeving van hun kind zien en ervaren, krijgen zij meer zicht op wat een leerwerktraject nu precies inhoudt.

Evertsenlaan investeert ook in het werven van leerwerkbedrijven. Piet Penne is bijna twee dagen in de week in actie om leerlingen op hun werkplek op te zoeken en te begeleiden, om afspraken te maken met nieuwe stagebedrijven en het roc. Hij heeft inmiddels een groot netwerk opgebouwd, dat veel tijd kost om te onderhouden. Want doordat bedrijven, scholen en het roc dikwijls aparte eilandjes zijn, is het nodig veel te blijven investeren in dat contact. Het feit dat een bedrijf nu fiscaal voordeel krijgt bij de leerwerktrajecten noemt hij een prima impuls. En verder ziet hij dat steeds meer bedrijven moeite willen doen om jongeren binnen te halen.

“Maar wat ouders het meeste motiveert is dat zij al bij het roc op bezoek kunnen gaan.”

Al een jaar of drie loopt de zuivelafdeling niet helemaal naar wens. Dat was voor Wahid de belangrijkste reden om met Mustafa in zee te gaan. Wahid had als assistent bedrijfsleider te maken met veel wisseling van personeel en met personeel dat net niet de feeling opbouwde met de afdeling. Door via Mustafa met leerwerktrajecten in zee te gaan hoopt hij zelf mee te kunnen opleiden op deze afdeling. Bovendien is hij in de verte ook nog familie van Mustafa en functioneert hij voor hem als een voorbeeld.

Toch maakt hij zich in het gesprek ook zorgen: vooral de overstap naar het roc komend jaar moet goed gaan verlopen. “Ik heb zelf ook op het roc gezeten en van mevrouw van der Meer-Meert les gehad. Ik heb dat helemaal zelf moeten doen, omdat ik van thuis niet veel steun kreeg. Dat was soms heel lastig om vol te houden. Mustafa is iemand die zich niet uit, daar moet het roc ook aan werken.”

Buiten, voor Albert Heijn, vertelt Penne dat hij in zo'n opmerking de erkenning ziet van het feit dat voor deze leerlingen succes dikwijls meer afhangt van communicatieve en sociale competenties, dan van de vakvaardigheden. In zijn stageboekjes probeert hij daaraan aandacht te besteden. Wat hij vandaag zag is dat Mustafa in elk geval zelf heeft afgebeld dat hij ziek is omdat hij voor bloedonderzoek naar het ziekenhuis moet.

“Je houden aan afspraken, daar loopt het dikwijls op spaak. Vaak komen ze daardoor in de problemen. We oefenen dat op Evertsenlaan door hen daar steeds weer op aan te spreken. We gaan nu met portfolio werken, dan kunnen ze laten zien dat zij deze competenties hebben verworven”. Zo blijven er altijd weer nieuwe plannen om het nog beter te doen als school.

Zelfvertrouwen en reflectie, cruciaal voor zorg

“Als je deze jongeren voor een opleiding in **Zorg en Welzijn** wilt motiveren, moet je ook zorgen dat ze hiervoor de goede basis hebben”, zegt Margreet Kooistra, afdelingscoördinator op het **Gomaruscollege** in Groningen. “Succes in deze beroepen en opleidingen staat of valt met zelfvertrouwen en algemene vaardigheden, zoals reflectie.” Kooistra heeft de werkplekkenstructuur aangegrepen om deze visie vorm te geven.

Margreet Kooistra werkte jarenlang op de afdeling covonary-care van een ziekenhuis voordat zij de overstap naar het onderwijs maakte. In het onderwijs kon ze haar ervaringen in het ziekenhuis ten nutte maken. Door het querulant gedrag van sommige leerlingen, viel het haar op dat ze moeite hadden de zorg theoretisch te benaderen. Dat gedrag, kwam volgens haar analyse, vooral voort uit onzekerheid. De leerlingen wisten vaak niet hoe ze zich zorg geven voor moesten stellen. Door praktijkcomponenten in te bouwen, zoals EHBO, uit bed begeleiden, een rollenspel hulpvrager-hulpverlener, werden leerlingen enthousiaster voor gezondheidskunde.

Ruimte voor zelfstandigheid

Enkele jaren voor de invoering van het vmbo ging het team van de afdeling zorg en welzijn twee dagen de hei op om met elkaar te ontwerpen hoe de vakken gezondheidskunde en huishoudkunde geïntegreerd konden worden. Kooistra: “We kwamen tot de conclusie dat onze leerlingen vooral leren door te doen. En dat we dat, het beste kunnen realiseren door te werken in een zo realistisch mogelijke omgeving met veel ruimte voor zelfstandigheid van leerlingen. Wij gingen de nadruk leggen op de algemene vaardigheden uit de pre-ambule. Het feit dat onze school een afdeling AVMB had, waar al veel ervaring was opgedaan met algemene vaardigheden speelde daarbij een belangrijke rol. Deze ideeën werden nog eens extra gevoed doordat ik samen met een collega, de omscholing voor een onderwijsbevoegdheid volgde bij de PTH. We zagen dan ook veel mogelijkheden in de werkplekkenstructuur. De schoolleiding stond achter ons en steunde ons bij een andere inrichting van het praktijklokaal”.

In het praktijklokaal op de tweede verdieping laat Kooistra zien hoe zij op het Gomarus-college de werkplekkenstructuur hebben ingericht. Tachtig leerlingen kunnen in een enorm groot lokaal terecht. Er zijn twaalf werkhoecken ingericht: receptie, kraamzorg, thuiszorg, ziekenhuisverpleging, manicure, pedicure, kapper, schoonheidssalon, een videohoek, een theoriehoek met computers, een koffiecorner en een EHBO-hoek. De hoeken zijn van elkaar gescheiden door houten panelen op wieltjes. Die hebben de leerlingen zelf beschilderd tijdens de handvaardigheidles.

“De leerlingen wisten vaak niet, hoe ze zich zorg geven moesten voorstellen.”

Werken met een leertaak

De leerlingen werken samen in groepjes aan hun leertaken. Een docent plus een onderwijs-assistent zijn aanwezig om de groepjes te begeleiden. Er is nauwelijks meer klassikaal les, wel lopen de docent en de assistent voortdurend rond om waar nodig leerlingen te begeleiden. De docenten houden het overzicht of elke leerling alle taken uitvoert in de loop van het schooljaar. Zij sturen leerlingen waar nodig bij.

Bij de receptie halen leerlingen hun taak op. Vervolgens gaan ze zelfstandig aan de slag in één van de werkhoecken. In hun leertaak wordt veel aandacht besteed aan een goede voorbereiding. Bijvoorbeeld dat je, voordat je met de manicure begint, eerst alle instrumenten moet uitstallen. In de samenwerking leren leerlingen ook veel van elkaar. Leerlingen kunnen hun vorderingen volgen door de beoordeling van hun product. In dit geval dus de goed verzorgde nagels. Maar voor ons is het nog belangrijker dat leerlingen een procesverslag maken van hun leren. Dat doen ze op de computer. In dat verslag worden ze uitgedaagd te reflecteren op hun eigen gedrag. Ze denken na over vragen als “Was er voldoende tijd om je leertaak te maken? Hoe was de samenwerking? Kun je daar voorbeelden van geven?” Immers zowel bij het zelfstandig leren als bij de diverse beroepen in Zorg en Welzijn is een reflectieve houding heel belangrijk” vertelt Kooistra.

Positief zelfbeeld

Op weg naar het handvaardigheidslokaal benadrukt ze hoe belangrijk het is voor deze leerlingen om een positief zelfbeeld en zelfvertrouwen op te bouwen. Vooral in de creatieve vakken is er gelegenheid de leerlingen hierop intensief te begeleiden. En dat is zichtbaar in het ruime handvaardigheidslokaal waar prachtige werkstukken hangen van leerlingen.

“Om met mensen te kunnen werken is reflectie op je eigen gedrag, van doorslaggevend belang.”

“Wij hebben ook drama hebben ingevoerd“, zegt Kooistra. “Dat staat in het derde jaar voor twintig uur apart op het rooster. Zowel in het derde als het vierde leerjaar werken we met rollenspelen op de verschillende werkplekken. Hierdoor leren de leerlingen zich te uiten en om te gaan met lastige situaties in de praktijk, bijvoorbeeld in het omgaan met kritiek. Het is immers de bedoeling leerlingen voor te bereiden op het werken met mensen en dan is reflectie op je eigen gedrag van doorslaggevend belang. Dat merken ze ook in de snuffelstage in het derde leerjaar en tijdens de tweeweekse stage in het vierde leerjaar. Als je daarbij de motivatie van leerlingen om met mensen te willen werken weet te versterken, dan ben je al een heel eind op weg” zegt Kooistra. En dat lijkt gezien de enorme vraag naar personeel in deze sector een goede insteek: werkgevers zitten te springen om gemotiveerde jongeren die een loopbaan in de verzorgende beroepen nastreven.

Interactief Bouwen
Communicatieoplossing voor bedrijven

Product	Service	Support
Product 1	Service 1	Support 1
Product 2	Service 2	Support 2
Product 3	Service 3	Support 3
Product 4	Service 4	Support 4
Product 5	Service 5	Support 5
Product 6	Service 6	Support 6
Product 7	Service 7	Support 7
Product 8	Service 8	Support 8
Product 9	Service 9	Support 9
Product 10	Service 10	Support 10

Bouwen in teams

Op 't **Brewinc** in Doetinchem is Joop Brugman al jarenlang intensief bezig met vernieuwingen in de afdeling **bouw**. Niet alleen binnen zijn eigen school maar ook als auteur van verschillende methodes. De speerpunten voor de vernieuwingen in de afdeling bouw zijn voor hem; integratie van praktijk en theorie, het gebruik van ict, en het werken in bouwteams.

“We willen het onderwijs minder schools maken en meer verantwoordelijkheid bij de leerlingen leggen” zegt Brugman. “Zelf verantwoording kunnen nemen, wordt ook van hen verwacht in een vervolgopleiding of baan. Omdat te bereiken zijn we met bouwteams gaan werken. Aan het begin van het derde jaar vormen de leerlingen met zijn vieren een bouwteam. In principe blijft dat groepje het hele schooljaar bij elkaar. Telkens is één van de leerlingen, voor een periode van acht weken, de voorman van het team. Hij bespreekt één keer per week de voortgang met zijn team. Dit wordt vastgelegd in een weekrapport, waarbij ook de afspraken om een mogelijke achterstand in te halen beschreven staan. De voorman bespreekt het weekrapport met de mentor en hij controleert of de afspraken ook worden nagekomen. Ook de ouders worden door hem geïnformeerd.

In het begin van het derde schooljaar moet je fors investeren om dit proces op gang te krijgen. De leerlingen moeten hun afwachtende en soms ook tegenwerkende houding veranderen. Maar na een paar maanden zie je dat leerlingen dit wel degelijk aan kunnen en veel meer betrokken raken bij school. Dat heeft een positieve invloed op het werkklimaat. De jongens gaan meer voor hun opleiding.”

“Praktijk- en theorieducenten ervaren dat ze elkaar nodig hebben.”

Ook de docenten vormen samen een bouwteam. In dit docententeam leren docenten van elkaar en maken ze gebruik van elkaars competenties en vaardigheden. Vooral het gevoel samen een klus te klaren creëert een sfeer van vertrouwen: er wordt open gesproken over problemen en de pedagogisch-didactische vaardigheden. Praktijk- en theorieducenten ervaren dat ze elkaar nodig hebben. Die intensivering van de samenwerking maakt volgens Brugman het werken een stuk leuker voor alle collega's. Inmiddels gebruikt de school de ervaringen van het bouwteam, om op meer plaatsen met kernteams te gaan werken.

Bedrijfsbureau

De praktijklokalen van de afdeling bouw bestaan uit drie aan elkaar geschakelde ruimtes, waarbij in de middelste ruimte ook een aparte theoriehoek met computers gebouwd is. Volgens Brugman nog lang niet de ideale situatie, omdat bijvoorbeeld in een lokaal de afzuigmachine te veel lawaai maakt en het overzicht over de lokalen belemmert. Maar er liggen prachtige nieuwbouwplannen klaar voor de hele school, dus dat komt op termijn nog prima in orde. Buiten is een soort zandbak voor verschillende programma-onderdelen als het stellen van bekisting. Leerlingen zijn op verschillende plekken aan de slag. Ieder met zijn eigen opdracht. Elke opdracht start met een praktijkopdracht. Daarbij wordt dus steeds uitgegaan van het principe theorie volgt praktijk.

De simulatie bootst het productieproces in de bouw na. Dat betekent dat er gewerkt wordt met vier functies: magazijn/voorraad, werkvoorbereiding, kwaliteitscontrole en uitvoering. Het bedrijfsbureau bestaat uit de volgende drie onderdelen:

- magazijn/voorraad: uitlenen gereedschap, reservehout, onderhoud, signalering
 - werkvoorbereiding: opdrachtkaarten, planning werkplek, correctie antwoorden en goedkeuring om de opdracht te starten
 - kwaliteitscontrole: tussenbeoordeling, registratie en eindbeoordeling
- Het bedrijfsbureau ondersteunt dus de uitvoering. Elke leerling komt aan de beurt om in een bepaalde periode de taken van het bedrijfsbureau uit te voeren.

Wat opvalt is dat de leerlingen uit zichzelf aan de slag zijn; sommigen achter de computers met hun theorie-opdrachten, anderen met het maken van een werkstuk. Je ziet ze zo nu en dan naar elkaar toe lopen om aan elkaar iets te vragen en elkaar te helpen.

Interactief Bouwen

In de directiekamer laat Brugman zijn nieuwste product zien, dat hij heeft ontwikkeld met steun van Axis. Het is het multimedia programma 'Interactief Bouwen'. In het schooljaar 2002/2003 wordt het programma op het internet gezet. Dan kan elke school tegen een bepaalde vergoeding gebruik maken van 'Interactief Bouwen'. Het programma bestaat uit vijfentwintig modules, veertien voor leerjaar drie en elf voor leerjaar vier. Het programma wordt gebruikt naast de praktijkopdrachten en dekt het volledige uitstroomprofiel timmeren. Elke module is ingedeeld in vier onderdelen: praktijk, theorie, vaktaal en test jezelf. In het programma zit een lexicon waarin 2500 begrippen uit vaktaal zijn opgenomen. In dit lexicon kunnen leerlingen het woord uit de module opzoeken dat ze nog niet kennen. Achter elk woord staat een verklarende tekst en de teksten worden ook uitgesproken. Klikte de leerling op het woord dan komt er een bijbehorende plaatje bij. Voor de lastige stukken theorie zijn woordspinnen opgenomen, de leerlingen gaan met elkaar in gesprek en gebruiken daarbij de vaktaal. "Dat is gedaan omdat leerlingen niet zomaar leren: woorden leren ze in hun

omgeving. Daardoor wordt zowel de theorie als de praktijk voor hen veel meer in zijn context geplaatst. Leerlingen maken zich op deze manier de begrippen veel gemakkelijker eigen. En dat is de bedoeling: succes motiveert ” verklaart Brugman dit onderdeel van de CD-rom.

“Waarom fundering belangrijk is in de bouw, laat de toren van Pisa zien.”

De demonstratie CD-rom laat de module Betonwerk 2 zien. Bij praktijk vind je videofragmenten van bijvoorbeeld isolatie, bekisting en betonstaal. Ook zijn er plaatjes van materialen en begrippen opgenomen, zoals bijvoorbeeld een plaatje ‘dekking’: dat laat zien dat dekking, de afstand is tussen betonstaal en beugels. Bij theorie is bijvoorbeeld een plaatje van een betonmolen opgenomen waarbij je de onderdelen kunt ontdekken. En waarom fundering zo belangrijk is in de bouw, laat ‘de toren van Pisa’ of ‘een muur met een scheur’ snel zien. Bij wis-en natuurkunde wordt getoond hoe je de oppervlakte van de fundering berekent. En bij vaktaal komen begrippen aan de orde als zandgrond en kleigrond. Vooral het vele beeldmateriaal en het feit dat je als leerling steeds kunt blijven doorzoeken in dit programma maakt het heel aantrekkelijk om er zelfstandig mee te werken. En bij vragen kun je natuurlijk altijd nog bij je collega’s uit het bouwteam of bij de docent terecht!

Succes motiveert

“Bij elke module is een zestigtal testvragen opgenomen. Leerlingen kunnen deze testvragen oefenen. De echte toets mogen leerlingen alleen of in groepjes maken, dat beslissen ze zelf. De toets bestaat uit een aantal vragen uit de test- je-zelf rubriek. Dat betekent dat leerlingen bijna altijd goed scoren op deze toetsen. En dat is heel belangrijk: onvoldoendes zijn zinloos. Ze helpen leerlingen echt niet verder op weg. Bovendien weet je als docent dat succes leerlingen veel meer vleugels geeft. Dat merken we ook als we in ons docentenbouwteam over de leerlingen praten. Wat vooral leuk is aan het programma, dat nu ook een eerste stap voorwaarts is gezet bij de integratie van de avo-vakken. Natuur-en wiskunde en Nederlands worden door leerlingen dan minder als moeilijke theorievakken ervaren maar meer als kennis die je nodig hebt om je praktijkopdrachten goed te kunnen uitvoeren. Dat vind ik een grote winst” aldus Brugman.

Investeren in de sector Economie

“Met de gezamenlijke inspanningen van het team hebben we de school volledig veranderd” zegt schoolleider Gerard Herkendaal van **De Boogschutter** in Amersfoort.

“De omslag naar simulaties konden we in één keer maken omdat alle teamleden van **Economie** zich een jaar hebben voorbereid met interne- en externe trainingen.

En we hebben twee docenten uit het bedrijfsleven erbij. Door hen hebben wij nu kwalitatief hoogwaardige stages.”

De Boogschutter is een school in de sector Economie, die werkt met het intrasectorale programma handel-administratie. Er zijn stages in het derde en vierde leerjaar. De dag-indeling is bijgesteld, er zijn per week 20 lessen van 70 minuten. De leermiddelen zijn aan het nieuwe, intrasectorale programma aangepast.

Een ondernemende school

“Vier jaar geleden ging het roer om, omdat wij het idee hadden dat leerlingen wat latent achterover hingen. We wilden in onze vingers krijgen hoe we de leerlingen konden omturnen van consumerende leerlingen tot actieve, producerende leerlingen. En wij wilden zelf coachende professionals worden. We zijn toen gestart met een activerende didactiek. Maar we wilden meer en zijn theorie en praktijk met elkaar gaan integreren. Voor ons waren de Impulsprojecten vmbo een geschenk uit de hemel.” Schoolleider Gerard Herkendaal zegt het vol overtuiging. “Het bracht de zaak pas echt aan het rollen.” De school, met 85% allochtone leerlingen een echte multiculturele school, heeft zelf een kwart miljoen euro geïnvesteerd: drie compleet ingerichte lokalen en werkplekken voor economie, handel en administratie. Gebruik maken van alle beschikbare financiële middelen die er zo langzamerhand zijn, daar gaat het om.”

De school werkt inmiddels aan een nieuwe vmbo-ict opleiding, bestemd voor leerlingen die zich voorbereiden op de opleidingen op niveau 3 / 4 in het roc. Dit programma, medegefinancierd vanuit Axis, wordt samen met het vervolgonderwijs ontwikkeld. Aan bod komen; kantoorautomatisering, met de inbreng van de sector Economie, technische aspecten zoals soft- en hardware en elementen uit de grafische branche, zoals het ontwerpen van websites.

In de personele sfeer is er ook wat gebeurd. De beste ‘vangst’ deed dit vmbo, onderdeel van het Vallei College, met het aantrekken van twee nieuwe, bevoegde leerkrachten die vanuit het bedrijfsleven de stap terug naar het onderwijs hebben gemaakt.

“Er gaan nu deuren open die anders op slot blijven.”

Herkendaal: “Door hun rijke ervaring zijn ze in staat de theorie rechtstreeks naar de praktijk te vertalen. Met hun connecties en netwerken vormen zij, de zo belangrijke link met het bedrijfsleven in Amersfoort en omstreken. Er gaan daar nu deuren open die anders op slot blijven.”

De twee docenten nemen de leerlingen mee naar allerlei bedrijven om er een kijkje achter de schermen te nemen. De bedrijven stellen mensen en tijd beschikbaar. Dat kost ze geld, maar ze doen het ‘om niet’. Bij de aanschaf van computers en de bijbehorende software is de school er, dankzij de twee docenten in geslaagd ‘top of the bill’ in huis te krijgen. “Menige roc likt daar de vingers bij af,” lacht Herkendaal trots.

Stages, alle inspanningen gericht op kwaliteit

Dat netwerk van de twee leraren, die aan de terugkeer op het oude nest enorm veel voldoening beleven, zorgt er ook voor dat het vinden van stageplaatsen weinig of geen moeilijkheden oplevert. Er zijn contacten met zestig á zeventig bedrijven in de regio – detailhandel, dienstverlening, groothandel, grootwinkelbedrijf, uitgeverij en de zorgsector – waar de stagiairs voor een administratieve plek welkom zijn. Herkendaal: “Zo zoetjesaan zeggen we dat wat minder, ook goed is. We streven er naar zo’n twintig bedrijven over te houden waarmee we de samenwerking intensiveren en waar we de stages, in een roulerend schema, wat verlengen. Dat is goed voor de continuïteit van het bedrijf en goed voor de leerlingen zelf.”

De opleiding in de sector Economie is zo breed, dat er zelfs stages in de horecasector en op de administratie van andere scholen in de regio zijn. Aan de stage gaat een zorgvuldig samengesteld werkplan vooraf. Alle inspanningen zijn gericht op kwaliteit. ‘Wees gemotiveerd, zorg dat je er netjes uitziet, jaag de klanten niet weg, kijk ze aan en spreek met twee woorden.’ “Bovendien wordt hier op school, waar zo’n vijftien nationaliteiten bij elkaar zitten, uitsluitend Nederlands gesproken. Dat is het resultaat van de grote nadruk die wij, vooral in het eerste jaar, op taalvaardigheid leggen. Dankzij de zorgvuldige stagebegeleiding en de teamgeest zijn de ‘Boogschutters’ graag geziene gasten. Wij staan niet voor niets te boek als ondernemende school.”

Simulaties

De Boogschutter beschikt over een kantoor- en een detailhandelsimulatie. In het derde lokaal staan 25 computers. Wie niet in de informatie- en communicatietechnologie aan het werk wil, moet toch de basisvaardigheden op de computer aanleren. Of het nu gaat om winkel, kantoor, magazijn, ziekenhuis, fabriek of school, overal vind je werkplekken waar met computers of computergestuurde apparatuur wordt gewerkt.

“Er zijn zestig à zeventig bedrijven waar de stagiairs voor een administratieve plek welkom zijn.”

In het computerlokaal heeft iedereen zijn eigen computer en is aangesloten op het interne circuit. Leo Piessens, de uit het bedrijfsleven afkomstige docent, kan die snelle jongeren niet meer bijhouden. “Ze doen het beter en sneller dan ik. Ik werk aan hun houding en hun zelfbewustzijn. Straks moeten zij bijvoorbeeld aan een helpdesk hun klanten van dienst zijn. Daar zijn zij beter toe in staat dan hbo’ers of academici. Die komen voor dit werk over het algemeen niet meer van hun voetstuk.”

Niet zonder trots laat Piessens zien dat zijn club het convenant met roc De Amerlanden op de computer heeft vormgegeven. “De leerlingen zien duidelijk wat het is om in de praktijk een goed product af te leveren, waarvoor ze zelf de verantwoordelijkheid dragen. Ons credo: wij stimuleren, coachen en stellen bij, maar zij moeten het eerst zelf doen.”

Langzaam veranderen of in één keer omgaan?

“We zijn in één keer omgegaan”, vertelt Herkendaal. Om aan te geven hoe op De Boogschutter het dilemma is opgelost tussen langzaam veranderen of in één keer een nieuwe basis neerzetten. Er zijn natuurlijk voorbereidingen geweest. “We hebben docenten een jaar ontwerptijd gegeven. En daarna gingen we aan de slag.”

Kern is, dat docenten verantwoordelijk zijn voor meer dan alleen hun eigen vak. “We werken met vakoverstijgende thema’s. De docent is coach voor de leerlingen. Leerlingen maken we verantwoordelijk voor hun eigen werk. En docenten moeten leren leerlingen los te laten.”

Herkendaal ervaart dat de schoolleiding een cruciale rol speelt in deze operatie. “Je moet duidelijk sturen naar: wij willen samen iets opbouwen. En over drie jaar willen we daar zijn.” Niet als blauwdruk overigens. Een aanbeveling ook naar de vele bezoekers die hij krijgt. “Zie het als tips, zo hebben wij het opgepakt. Nadoen werkt niet.”

Schol (alla-me-nie-jerre) in ‘Briljant Parcs’

Op het **Noorderpoortcollege** in Groningen komt een telefoontje binnen met het verzoek onderdak en een programma te regelen voor een groep Engelse toeristen. De derdejaars leerlingen van de afdeling **consumptieve techniek** zijn aan het werk met het programma **Briljant Parcs** en moeten nu alles uit de kast moeten halen aan kennis en vaardigheden om deze integratieve opdracht tot een goed einde te brengen.

De afdeling leidt breed op en theorie en praktijk worden niet langer gescheiden. Via de e-mail communiceren ze in het Engels met de klant. Ze inventariseren de wensen, bevestigen de reservering, regelen onderdak (deels in school) en maken een begroting. Ze stellen een menukaart op waarbij ze rekening houden met de vegetariërs en de islamieten in het gezelschap en ze maken een mooi vormgegeven programma waarop de gasten alle informatie kunnen vinden die ze nodig hebben. De menu's worden (voor)bereid en uitgeserveerd. Er wordt een stadstocht uitgezet waarbij niet alleen een kroegentocht op het programma staat maar ook een aantal culturele activiteiten.

Ze blijken creatiever te zijn dan ze zelf dachten, nemen zelf initiatieven en weten binnen en buiten de school de goede contacten te leggen om aan hun opdracht te werken.

“We moeten de leerlingen naar huis sturen aan het einde van de dag” zegt Henk Langendijk, docent consumptieve techniek en de motor en inspirator achter de inhoudelijke vormgeving van consumptief breed. “Onze school is een huiswerkvrije school waar leerlingen vijf uur langer op school zijn. Maar zelfs dan willen ze vaak nog even langer blijven om nog iets af te maken. Het feit dat leerlingen zo graag naar school komen is voor mij en mijn collega's heel motiverend. Dat geeft je meer energie dan wanneer je als een agent moet lopen te corrigeren. Je merkt dat je elkaar op deze manier beter leert kennen. Je gaat leerlingen steeds meer toevertrouwen. De leerling die 's ochtends op de receptie werkt bijvoorbeeld is ook verantwoordelijk voor de absentes. Als een leerling er niet is, bellen ze naar zijn huis op. Ze vinden het heel spannend om ouders, voor hen vreemden, aan de telefoon te krijgen. Maar het werkt wel: je ziet ze meer lef krijgen en verantwoordelijkheid nemen.”

Zelfsturend team

“Om consumptief, breed vorm te kunnen geven zijn we gaan werken met een zelfsturend docententeam” zegt Tjardo Kuipers lid van de Centrale Directie. “De docenten zijn natuurlijk het beste in staat zelf zo’n vernieuwing vorm te geven. Binnen de kaders die de centrale directie stelt, zijn zij de professionals die handen en voeten moeten geven aan deze opzet. Door samen de visie uit te werken hebben ze ook samen een aantal hobbels kunnen nemen. Afstappen van de vakkenstructuur bijvoorbeeld waarbij ieder volgens de methode te werk gaat. Of afstappen van het urenrooster; soms werken leerlingen een langere periode intensief aan een vak, omdat dit beter uitkomt in het kader van de werkopdrachten. Het beste lukt dit door theorie en praktijk te combineren. De integratie van de avo-vakken in de praktijk is een stap die al is genomen en geleidelijk aan begint ze meer gestalte te krijgen.

“De steun van de schoolleiding is óók voor zelfsturende teams van veel betekenis.”

Zo’n zelfsturend team biedt dus de setting waarin docenten met elkaar communiceren over de beste invulling van het onderwijs. Ze regelen zelf hun deskundigheidsbevordering en ook via intervisie blijven ze zich ontwikkelen. Bovendien onderhouden de docenten via de stages en de integrale werkopdrachten intensieve banden met de Groningse horeca-ondernemers.” Langedijk benadrukt daarbij dat de steun van de schoolleiding, ook voor zelfsturende teams van veel betekenis is. Dat is in dit geval niet alleen zorgen voor de benodigde financiën om te verbouwen, maar ook het gemak waarmee je binnen kunt stappen en de schoolleiding meedenkt bij het vinden van oplossingen. En vooral: fouten mogen maken en daarvan kunnen leren.

Achter het orgel

Op de derde verdieping zijn de examens in volle gang. In de keuken bereiden leerlingen het menu voor dat in het restaurant aan de gasten wordt geserveerd. Er lopen externe examinatoren uit de horeca rond. Op deze wijze houden zij zelf feeling met het onderwijs en kunnen ze de begeleiding van de leerlingen tijdens stages beter oppakken. Zó, willen ze graag hun toekomstige personeel mee-opleiden.

De derdejaars assisteren bij de examens. Ze moeten hard werken maar ze vinden het ook leuk. “Je kunt aan gasten eigenlijk altijd gelijk merken of ze het naar hun zin hebben” vertelt een van hen. “Dan weet je ook of je goed werk aflevert. Naar school gaan valt vet mee. Vooral omdat je met de computers in je eigen tempo kunt werken.”

“Bij schol ‘à la meunière’ vindt hij uitspraak, bereidingswijze, voorraad, voedingswaarde, ...”

Langedijk laat zijn grote trots zien: het door hemzelf ontworpen computerprogramma waarmee leerlingen direct in alle lokalen over alle leer- en lesstof, opdrachten en informatie kunnen beschikken. Als Langedijk achter zijn orgel gaat zitten, zoals hij zijn computer ook wel noemt, laat hij de structuur van het programma zien: gerechten, werkplektaken, theorie, voedingstabel, productpresentaties, productetiketten maken, reserveringen uitvoeren, kostprijs berekenen, tafels opdekken, officeschema maken, etc., kortom alle leer- en lesstof voor consumptief breed. Als een leerling aan de slag gaat kan hij alles wat hij nodig heeft voor zijn taken in dit programma vinden. Bijvoorbeeld bij schol ‘à la meunière’ vindt hij niet alleen de uitspraak (alla-me-nie-je-re) maar ook informatie over de bereidingswijze, of alles in voorraad is, welke volgorde hij moet aanhouden bij zijn taken, berekening van de voedingswaarde, informatie over de producten die hij gebruikt. Ook de toetsen zijn in het programma opgenomen; de leerlingen kunnen er mee oefenen en ze kunnen zelf bepalen wanneer zij die afleggen. Deze digitale opzet en de integratie van theorie spreken leerlingen enorm aan: ze werken graag met de computer en zijn er bedreven in.

Afstemming mbo

Het Noorderpoortcollege is verticaal georganiseerd: op dezelfde locatie van het vmbo is ook de afdeling consumptief niveau 1 en 2 gevestigd. Niveau 3 en 4 zijn elders gehuisvest. “Omdat we één instituut zijn, is verticale doorstroming mogelijk en is de afstemming met het mbo prima geregeld. Er is een vrijstellingsregeling waardoor leerlingen die naar de bbl in het mbo gaan soms wel een half jaar eerder hun opleiding kunnen voltooien. Docenten uit het vmbo werken ook in het mbo, hierdoor verloopt de uitwisseling efficiënt. Dat gebeurt niet zozeer op vergaderingen, maar meer via hun informele netwerk. Men pakt snel de telefoon, wisselt informatie over leerlingen uit, is automatisch op de hoogte van elkaars praktijk. Docenten weten goed hoe het draait in de verschillende opleidingen. En als er onduidelijkheid is weet men elkaar snel te vinden” aldus Tjardo Kuipers. De verticale structuur biedt zowel voor leerlingen als docenten kortom een behoorlijke winst.

“We beginnen bij leerlingen, niet bij de eindtermen.”

Het **Holland College** in Naaldwijk heeft als een van de eerste vmbo's- **Groen** een kwalificatie in de wacht gesleept voor een leerwerktraject. Terecht, want al vanaf augustus 2001 laten twee docenten zien dat, als onderwijs persoonlijke betekenis krijgt voor leerlingen, ze weer met plezier naar school gaan.

Er waren twaalf leerlingen, die al een hele geschiedenis achter de rug hadden. Ze kwamen voor een deel uit het speciaal onderwijs en hadden een hekel aan alles waarvoor je een pen moest vasthouden. Lezen was moeilijk en kostte tijd die je beter kon gebruiken. Daarom drukten ze hem vaak en zaten daardoor regelmatig in 'De Reddingsboei', de regionale opvangklas voor leerlingen die het te bont hadden gemaakt.

Marcel van Ruijven, een ervaren docent die al langer op het Holland College werkt en Ronald Angus, een nieuwe docent uit het vso/mlk onderwijs kregen van hun directeur Paul Lakens, de vrije hand in het ontwerpen van een leerwerktraject. Ze kregen een noodgebouw, de berucht en beroemde twaalf leerlingen en gingen aan het werk vanuit de ideeën van het sociaal constructivisme.

Een roestige bak als krachtige leeromgeving

“We beginnen niet met de eindtermen,” zegt Angus. “We beginnen met de leerlingen. Het zijn leerlingen die al jarenlang faalervaringen hebben opgedaan. Dus zo'n wonder is het niet dat ze een hekel aan school hebben. Onze eerste opdracht was ze zoveel mogelijk succes ervaringen te geven zodat ze weer de kans kregen om zelfvertrouwen op te bouwen. In het begin van het jaar gingen we met ze op kamp en leerden we ze samenwerken, niet door de grootste schreeuwer na te doen maar door zelf na te denken.

We knapten samen de lokalen in het noodgebouw op en begonnen de dag met een bak koffie. Ze rookten daarbij een sigaretje, iets wat in het andere gebouw ten strengste verboden was. Er ontstond een gemeenschapsgevoel. En door zo de dag te beginnen kwamen de gesprekken vanzelf op gang. Zo hoorden we dat twee van de jongens gek met bootjes waren. Die belangstelling werd voor ons het vertrekpunt. We kochten een roestige bak en lieten hen die opknappen. Zo leerden ze een planning en een begroting maken, samenwerken, technische

vaardigheden en de milieueffecten van de materialen waarmee ze werkten. Een hele krachtige leeromgeving waarin ze de eindtermen leren op hun manier, in hun volgorde, in hun tempo op een manier die voor hen persoonlijk zinvol is.”

“...eindtermen in hun volgorde, in hun tempo, op een manier die voor hen persoonlijk zinvol is.”

Schrijven zonder zorgen

Op vrijdagmorgen is de groep in tweeën verdeeld. In de ene groep vertellen leerlingen over hun stage-ervaringen. Van Ruijven laat ze ontdekken welke vragen meer informatie opleveren en wat het effect is als je onderuitgezakt naar iemands verhaal zit te luisteren. De andere groep zit achter de computer zijn stageopdrachten uit te werken. Yoeri bereidt een presentatie voor die hij later op de morgen zal geven voor zijn klasgenoten. Hij heeft met de digitale camera foto's gemaakt van de kas die hij in zijn stagebedrijf heeft helpen bouwen en schrijft nu de namen bij de verschillende onderdelen. Deze morgen gaat de klas de kas in, die hij heeft helpen bouwen. Het is de ultramoderne kas van zijn stiefvader, een orchideeënkweker. Ze gaan niet met lege handen op stap: schrijfplankjes met een lijstje 'Wist je dat...' , een videocamera en een digitaal fototoestel.

Ze worden hartelijk ontvangen door Gerrit Stolze, de eigenaar die ze met trots door zijn enorme kas leidt. Leerlingen vullen op het lijstje 'Wist je dat..' in wat hen opvalt. Ieder heeft zijn eigen bril. Er zijn zaken die door veel leerlingen worden opgemerkt. Sommigen zien wat anders vanuit een meer individuele belangstelling. Van Ruijven en Agnus kijken over hun schouder mee en zien hier al wat ze van het verhaal oppikken. De leerlingen kijken af en toe ook bij elkaar. O, ja hoor je dan. Zonder zorgen over spelling iets opschrijven is al pure winst dit jaar.

Na de pauze geeft Yoeri zijn presentatie. Irma gaat achter de camera staan. “Moet dat?” mompelt Yoeri en de stoerste jongen van de klas krijgt een kleur. Hij probeert zich nog te verstoppen achter een sigaret. “Kan toch niet Yoeri,” zegt Van Ruijven, “maak hem maar uit anders denken wij dat het nog pauze is”. Na een paar minuten is hij over zijn schroom heen en laat hij de klas zien hoe een kas gebouwd wordt en wat daar allemaal bij komt kijken: technische constructies, arbobepalingen, milieuoverwegingen: Yoeri heeft al doende meer geleerd, dan in de boeken staat. Maandag wordt de video gedraaid en worden de presentatie en de excursie nabesproken. De digitale foto's verwerken ze in een verslag dat ze in hun portfolio bewaren. Wéér een dag wordt om nooit te vergeten.

Een traject voor leerlingen die weten wat ze willen

Paul Lakens wil de verdiensten van het leerwerktraject integreren in de basis beroepsgerichte leerweg. “Het is een denkfout,” zegt hij “om aan te nemen dat deze manier van leren vooral geschikt is voor minder intelligente leerlingen. Het is vooral een geschikte leerweg voor leerlingen die al snel weten wat ze willen. De reguliere basis beroepsgerichte is voor leerlingen die dat nog niet weten of nog niet over voldoende sociale vaardigheden beschikken. In de eerste helft van het derde jaar wil ik de leerlingen nog niet splitsen in reguliere basis beroepsgerichte- en leerwerktrajectleerlingen. Door ze eerst kennis te laten maken met deze vorm van leren willen we door observaties vaststellen welke leerweg het beste bij een leerling past.”

“Dat deze leerweg vooral geschikt is voor minder intelligente leerlingen, is een denkfout.”

“Daarom werken we straks met twee teams; één voor het leerwerktraject en de basis beroepsgerichte en één team voor de gemengde en kader beroepsgerichte leerweg. Misschien verwacht je dat er voor het leerwerktraject en de basis beroepsgerichte weinig belangstelling bestaat. Het tegendeel is waar.

De docenten zijn teleurgesteld als ze er niet mogen werken. Het leerwerktraject heeft als een breekijzer gewerkt en het denken over onderwijs bij ons op zijn kop gezet. De docenten die nog niet hebben meegedaan, zien wat het oplevert. Niet alleen een betere relatie met gemotiveerde leerlingen maar ook een betere relatie met je collega's.

Van convenant naar continue communicatie

In de Impulsprojecten is in Limburg hard getrokken aan het sluiten van convenanten in de sector **Techniek**. “Binnenkort zijn alle dertien vmbo-scholen in onze regio met een techniekafdeling vertegenwoordigd in een convenant met het bedrijfsleven” zegt Leo Zeegers van Stichting ‘**Maak ‘t in de techniek**’. Hij zet kleine werkgroepen op, om die convenanten verder uit te bouwen tot hechte samenwerkingsverbanden.

De Stichting “Maak het in de techniek” heeft als doel techniekonderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen. De stichting is opgericht door de regionale sociale partners: de koepelorganisatie van werkgevers LWC, FNV-bondgenoten en ander vakorganisaties, FME, Metaalunie, branche-organisaties en ook individuele bedrijven als DSM en Océ.

“We hebben hard getrokken aan het sluiten van convenanten in de sector Techniek.” zegt Zeegers. “Maar dat is slechts het begin. Het is de kunst er vervolgens voor te zorgen dat zo’n convenant geen papieren tijger blijft, en dat er daadwerkelijk iets verbetert in de samenwerking en afstemming. Wij doen dat door werkgroepjes te vormen waarin drie à vier mensen uit het bedrijfsleven en docenten uit de afdelingen techniek samenwerken. Daarbij functioneer ik als een soort verbindingsofficier: ik help de werkgroepen op te starten en blijf ook een poosje actief meewerken. Je kunt het zien als het opzetten en onderhouden van een enorm netwerk. Maar die rol wil ik niet blijven vervullen, ik werk er wel naar toe dat scholen en bedrijfsleven zelf actief betrokken raken, in woord en daad.”

“Met de werkgroepen organiseren we activiteiten zoals het uitbreiden en verankeren van de leerlingenstages. Wij organiseren stages voor docenten beroepsgerichte vakken die een of twee weken in een bedrijf willen werken en snuffelstages van één dag voor avo-docenten die op die manier beter kunnen zien wat een bedrijf vraagt. Stages werken stimulerend bij de invoering van de leerwerktrajecten. De bedrijven worden betrokken bij het opzetten van de werkplekkenstructuur; de inrichting van de lokalen, de logistiek in het lokaal, maar ook bij het meedenken in de programma’s. Wat opvalt is dat bedrijven ook zelf weer leren van de gesimuleerde werkplekken. Om de activiteiten een kans van slagen te geven is het nodig dat

de school hier iemand ten minste twee dagen per week de tijd er voor geeft. Het liefst iemand die dat gedurende een aantal jaren doet, zodat er een continue vorm van communicatie kan ontstaan.”

“Wat opvalt is dat bedrijven ook zelf weer leren van de gesimuleerde werkplekken.”

Techniekringingen als toekomstmuziek

“In de convenanten wordt ook de doorstroming en afstemming tussen vmbo en roc steeds beter geregeld. Wat mij betreft werken we naar regionale techniekringingen toe. Aan die kringen zouden behalve het vmbo en roc ook het hbo en het bedrijfsleven kunnen deelnemen. Op die manier kun je een beroepskolom ontwikkelen zonder dubbelingen, met een soepele doorstroming en een eigentijdse pedagogiek voor het beroepsonderwijs. Ik zie een trend dat steeds meer vmbo-scholen techniek breed invullen. Zeker nu ook de roc’s vaak in het eerste jaar breed starten en leerlingen de mogelijkheid geven zich pas later te specialiseren. Dat betekent dat er meer ruimte in het vmbo komt voor het ontwikkelen van sociale- en communicatieve competenties en meer ruimte voor het keuzeproces. Door leerlingen verschillende mogelijkheden te laten ervaren krijgen ze meer zicht op wat ze willen en worden ze actiever in de sturing van hun loopbaan.”

“Dat is een proces dat nog een aantal jaren kan duren. De bedrijven in de regio willen dat wel.” zegt Zeegers “Hoewel er wat dat betreft ook verschillen zijn tussen het grootbedrijf en het kleinbedrijf. In het grootbedrijf komen steeds meer functies waarin vaardigheden uit de verschillende technieken verweven zijn: bijvoorbeeld elementen van procestechniek, electrotechniek en metaal. Bij die functies komt bovendien de nadruk meer te liggen op sociale vaardigheden als samenwerking, communicatie en eigen initiatief. Bij kleine bedrijven is er meer vraag naar specifieke technische vaardigheden en directe inzetbaarheid, alhoewel dat per bedrijf kan verschillen.”

“In de werkgroepen vindt een levendige uitwisseling plaats van kennis, ervaring en toekomstvisie. Scholen zijn daarbij aan zet om van deze uitwisseling de vertaalslag naar het onderwijs te maken. En bedrijven zijn aan zet om medeverantwoordelijkheid te dragen voor het opleiden van jonge mensen. Zeker in de Techniek is dat van belang: want ook hier in Limburg kiezen jongeren eerder voor Zorg en Welzijn en Economie. Om die trend te keren is het belangrijk dat scholen verbouwen of nieuwbouw kunnen realiseren. Het ouderwetse imago van de ambachtschool waar niks is veranderd, breek je dan eindelijk grondig af.”

“Het ouderwetse imago van de ambachtschool waar niks is veranderd, breek je eindelijk grondig af.”

Uni-locaties maken doorlopende leerlijnen zichtbaar

“Een volgende stap die op dit moment wordt overwogen is de bouw van uni-locaties. Omdat alle technische afdelingen van de scholen in Roermond en Venlo onder één bestuur vallen kunnen zij die mogelijkheid onderzoeken. Met een nieuw gebouw en geavanceerde apparatuur, waar zowel het vmbo als het mbo gebruik van kunnen maken, willen ze het techniekimago een flinke impuls geven. De uni-locaties worden gesitueerd bij het mbo, waardoor er in de afstemming nieuwe initiatieven kunnen ontstaan. Het gebouw kan als een soort technisch facilitair centrum functioneren, waarbinnen ook samenwerking met het bedrijfsleven en de bedrijfsschool tot stand kan worden gebracht. Voor leerlingen, studenten en werkenden kunnen op die manier de doorlopende leerlijnen zichtbaar worden gemaakt.”

Adressen

Geportretteerde scholen

Arentheem College

Dhr. J. van Hilten
Thomas à Kempislaan 25
6822 LR Arnhem
026 – 445 24 77
www.arentheem.nl

't Brewinc

Dhr. J. Brugman
Zaagmolenpad 26
7008 AJ Doetinchem
0314 – 32 34 26
www.brewinc.nl

De Boogschutter – Valleicollege

Dhr. G. Herkendaal
Dierenriem 11
3813 VN Amersfoort
033 – 475 36 94
www.deboogschutter.nl

Gomaruscollege

Mevr. M. Kooistra
Vondelpad 16
9721 LX Groningen
050 – 524 45 00
www.gomaruscollege.nl

Hilfertsheem-Beatrix

Dhr. D. Looyé
Lieven de Keylaan 58
1222 LH Hilversum
035 – 683 15 57
www.hilfertsheem.nl

Holland College

Dhr. M. Ruijven
Druivenstraat 1
2671 ME Naaldwijk
0174 – 62 03 44
www.holland-college.nl

Het Kwadrant

Dhr. J. van Nierop
Thornstraat 7
6004 JP Weert
0495 – 53 59 85

Merewadecollege

Dhr. W. Langens
Wijdschildlaan 4
4207 EA Gorinchem
0183 – 65 68 68
www.merewadecollege.nl

Noorderpoortcollege

Dhr. T. Kuipers
Van Schendelstraat 1
Postadres: postbus 749
9700 AS Groningen
050 – 529 73 29
www.noordepoortcollege.nl

Overbosch College

Mevr. J. Poppelaars
Rooseboomstraat 10
2593 PB Den Haag
070 – 383 80 88
www.esloo.nl

De Rede, lokatie Evertsenlaan

Dhr. P. Penne
Evertsenlaan 84
4535 AD Terneuzen
0115 – 62 07 51

Stichting 'Maak 't in de techniek'

Dhr. L. Zeegers
Godsweetersingel 77
6041 GK Roermond
0475 – 35 27 08

Platforms beroepsgerichte vakken

Economie

Contactpersoon: T. Kuipers
Platform Sector Economie vmbo
Postbus 54
6710 BB Ede
0318 – 64 85 02
E-mail: tj.kuipers@scvo.noorderpoort.nl

Horeca Toerisme en Voeding

Contactpersoon: Th. van der Wouw
P/a School voor Consumptieve Beroepen
Kaakstraat 1
5623 AD Eindhoven
040 – 243 38 65
C. van der Ende
E-mail secretariaat: ceesende@xs4all.nl

Verzorging

Contactpersoon: F. Ogg
KPC groep
Postbus 482
5201 AL 's Hertogenbosch
073 – 624 72 47
E-mail: f.ogg@kpcgroep.nl

Uiterlijke Verzorging

Contactpersoon: P. Jansen
KPC groep
Postbus 482
5201 AL 's Hertogenbosch
073 – 624 72 47
E-mail: p.jansen@kpcgroep.nl

Vmbo Groen

Contactpersoon: W. Bredewold
AOC-Raad
Willem Brandtlaan 81
6716 AJ Ede
0318 – 64 89 00
E-mail: w.bredewold@wxs.nl

Metaal en metaalelektro

Contactpersoon: J. Gubbels
Platform Metaal & Metaalelektro
Postbus 270
5900AC Venlo
077 – 396 95 83
E-mail: platform@oom.nl

Elektrotechniek

Contactpersoon: F. den Dekker
KPC groep
Postbus 482
5201 AL 's Hertogenbosch
073 – 624 72 47
E-mail: f.dendekker@kpcgroep.nl

Bouwtechniek

Contactpersoon: N. van Rooij
Opleidingscentrum SVS
Postbus 76
2740 AB Waddinxveen
0182 – 64 11 11
E-mail: n.vanrooij@svs.nl

Installatietechniek en instalelektro

Contactpersoon: W. Schnoor
V.S.I.
Postbus 49
7450 AA Holten
0548 – 37 83 83
E-mail: schnoor@waardenborch.nl

Voertuigentechniek

Contactpersoon: F. den Dekker
KPC Groep
Postbus 482
5201 AL 's Hertogenbosch
073 – 624 72 47
E-mail: f.dendekker@kpcgroep.nl

Grafische Techniek

Contactpersoon: D. van Barneveld
CPS,
Postbus 1592
3800 BN Amersfoort
033 – 453 43 43
E-mail: d.vanbarneveld@cps.nl

Transport en Logistiek

Contactpersoon: B. Koegler
Sportlaan 2
5076 AM Haaren
0411 – 62 53 99
E-mail: qualitym@worldonline.nl

Organisaties

Ministerie van OCenW

Dhr. T. Landman
Postbus 25000
2700 LZ Zoetermeer
079 – 323 22 80
E-mail: t.r.landman@minocw.nl

APS

Dhr. R. Mioch
Postbus 85475
3508 AL Utrecht
030 – 285 66 00
E-mail: r.mioch@aps.nl

CPS

Mevr. H. Rookmaker
Postbus 1592
3800 BN Amersfoort
033 – 453 43 43
E-mail: h.rookmaker@cps.nl

KPC groep

Dhr. F. den Dekker
Postbus 482
5201 AL 's Hertogenbosch
073 – 62 47 47
E-mail: f.dendekker@kpcgroep.nl

Regionale impulsprojecten

De regionale impulsprojecten versterken de samenwerking tussen vmbo, roc en regionaal bedrijfsleven. Er zijn twee series regionale impulsprojecten opgezet. Onderstaande gegevens betreffen de eerste tranche regionale impulsprojecten.

Project Zaandam

Versterking vmbo via netwerkstructuur vmbo-roc-regionaal bedrijfsleven.

Contactpersoon: Dhr. D.J. van der Spoel

Pascalcollege

Postbus 547

1500 EM Zaandam

E-mail: dj.vdspoel@pascalcollege.nl

Project Hilfertsheem

Doorstroom vmbo-roc/aoc; programmatische vernieuwing en versterken relatie school-bedrijf in de leerprocessen.

Contactpersoon: Mevr. M. Dros

Dudokcollege

Arena 301

1213 NW Hilversum

E-mail: mdros@dudokcollege.nl

Project Fricolare

Vernieuwing van het vmbo door binnen een termijn van vier jaar in alle afdelingen/ programma's de werkplekkenstructuur in te voeren. In de projectorganisatie hebben de branches een essentiële adviesfunctie.

Contactpersoon:

Dhr. J. Sangers

Secretariaat: P/a Pehlemann Kenniscentrum

Postbus 207,

8700 AE Bolsward

0919 – 57 36 18

E-mail: jsangers@praketnet.nl

Project Gemeente Groningen

Integrale vernieuwing vmbo; versterken van de relatie school-bedrijf in leerprocessen;

doorstroom vmbo-roc: opzetten van

netwerken vmbo-scholen en bedrijfsleven;

relatieversterking vmbo-bedrijfsleven.

Contactpersoon: Dhr. Gieskes

Postbus 268

9700 AG Groningen

050 – 318 86 11

E-mail: office@mutafides.nl

Project Rijnmond

Ongehinderde doorstroom vmbo-bve; een project voor de identificatie en ontwikkeling van doorlopende leerlijnen.

Contactpersoon: Dhr. M. Muller

Regionaal Bureau Onderwijs Rijnmond

Willem Buytenwechstraat 39-41

3024 BL Rotterdam.

010 – 411 42 88

E-mail: muller@rbo-rijmond.nl

Project NW Veluwe

Organiseren van stageplaatsen vmbo;

samenwerking vmbo-roc; samenwerking

vmbo-bedrijfsleven en meer interactie met

bedrijfsleven door docentenstages en

gastdocentschappen.

Contactpersoon: Mevr. C. Compagner
Esdoornstraat 2
8091 Wezep
038 – 376 39 64
E-mail: info@platform-techniek.nl

Project Stad Utrecht

Opbouwen contacten met bedrijfsleven: stagebemiddeling, verbetering competenties van leerlingen ter voorbereiding op de praktijkcomponenten; professionalisering praktijkleerkrachten; samenwerking vmbo-scholen om gezamenlijke beleidsdoelen te realiseren.

Contactpersoon: Dhr. F. Mulder
Postbus 1415
3500 BK Utrecht
030 – 263 46 25
06 – 53 36 73 67
E-mail: fmulder@bcvo.nl

Project Noord-en Midden Limburg

Integrale vernieuwing vmbo; versterken relatie school-bedrijf in leerprocessen; doorstroom vmbo- roc/aoc; netwerken vmbo-regionaal bedrijfsleven; programmatische vernieuwing in het kader van Technische Onderwijscentra-ontwikkeling.

Contactpersoon: Dhr. H. Schreurs
Regionale Opleidings- en Overlegstructuur (ROOS)
Secretariaat:
Marathonlaan 4
6042 JN Roermond
0475 – 54 33 19
E-mail: hschreurs@hetnet.nl

Project Zeeuws Vlaanderen

Ononderbroken ontwikkelingslijn; longitudinale leerstofplanning ISP Handel en Administratie; stages in derde en vierde leerjaar; docentenstages bij bedrijven en roc; leerwerktrajecten.

Contactpersoon: Dhr. A. van Balen
Postbus 32
4560 AA Hulst
0114 – 38 18 18
E-mail: TRK@reynaert.nl

Vakmanschap in Amsterdam

Iedere jongere onder de 23 jaar dient een passende baan te vinden na het voltooien van een beroepsopleiding. School- en beroepskeuze; doorlopende leerwegen; diplomabezit en rendementsverbetering; bemiddelbaarheid en employability; vacaturevervulling.

Contactpersoon: Dhr. J. Brandenburg
Dienst Welzijn Amsterdam
Afd. onderwijs
Postbus 1840
1000 BV Amsterdam
020 – 552 30 98
E-mail: j.brandenburg@dwa.amsterdam.nl

Project Zuid-Oost Brabant

Revitalisering vmbo: integrale vernieuwing leerstof en leeromgeving, afstemming curricula vervolgopleiding, verbeteren relaties scholen en regionale overheden en bedrijfsleven, leerlingstages en docentenstages.

Contactpersoon: Dhr. W. Peters
Stichting VMBO Zuidoost Brabant
Postbus 808
5600 AV Eindhoven
040 – 291 23 96
E-mail: w.peters@freeler.nl

Scholenwerk Den Haag

Verminderen voortijdig schoolverlaten;
intensivering relatie school-bedrijfsleven,
met speciale aandacht voor de ontwikkeling
van de leerwerktrajecten vmbo; zorgdragen
voor een goede beroepskeuze.

Contactpersoon: Dhr. B. Vermolen
Gemeente Den Haag
Dienst OCW
Postbus 12652
2500 DP Den Haag
070 – 353 29 35
E-mail: b.vermolen@ocw.denhaag.nl

Websites

www.vmbo.nl
www.vmbo-loket.nl
www.minocw.nl
www.aps.nl
www.cps.nl
www.kpcgroep.nl
www.slo.nl
www.cito.nl
www.cinop.nl
www.nascholing.nl
www.aocraad.nl
www.groenonderwijs.nl
www.minlnv.nl

Producten sector Economie

Afdelingen administratie, handel en verkoop, ISP administratie en handel en verkoop

Besteladres administratie:

ECABO
Postbus 1230
3800 BE Amersfoort
033 – 450 46 40
E-mail: info@ecabo.nl
www.ecabo.nl

Besteladres handel en verkoop:

Kennis Centrum Handel
Horapark 2
6771 LZ Ede
0318 – 69 84 98
0318 – 63 85 72 fax
www.kchandel.nl

Impresariaat voor de beroepspraktijk

Een snelle en kosteloze service als u een bedrijfsbezoek, gastles of stage voor uw leerlingen of docenten wilt laten regelen. Inclusief handige praktijkopdrachten en kant en klare draaiboeken.

Contactpersoon: Alexander Bunt

E-mail: a.bunt@ecabo.nl

033 – 450 46 69

Informatie: ECABO/ KC Handel

Praktijkboek vmbo

Aantrekkelijke en praktische opdrachten voor leerlingen in leerwerktrajecten als ondersteuning van het leren in en van de beroepspraktijk. Inclusief richtlijnen voor praktijkopleiders en praktijkbegeleiders.

Contactpersoon: Wilma Wilbrink

E-mail: w.wilbrink@ecabo.nl

033 – 450 46 83

Bestellen: ECABO/KC Handel

Onderstaande producten zijn te bestellen bij ECABO.

Oriëntatie op het mbo

Gids voor docenten en decanen met een complete beschrijving van alle mbo-opleidingen op het gebied van economisch-administratieve, ICT- en veiligheidsberoepen.

Contactpersoon: Alexander Bunt

E-mail: a.bunt@ecabo.nl

033 – 450 46 69

Kosten: Gratis

Sfeer proeven in het werkveld

Een uitgebreide en handige leidraad voor het opzetten van oriënterende stages.

Contactpersoon: Bedrijfsbureau

E-mail: bedrijfsbureau@ecabo.nl

033 – 450 46 20

Kosten: Gratis

Eindtermenvergelijking

Een vergelijking van de eindtermen van een aantal mbo-kwalificaties met de eindtermen van het intrasectorale vmbo-programma Handel en Administratie en het (vmbo) afdelingsprogramma Administratie.

Contactpersoon: Trudy Swart-Larooy

E-mail: t.swart@ecabo.nl

033 – 450 46 95

Kosten: Gratis

Bestellen: Downloaden via www.ecabo.nl

Onderstaande producten zijn te bestellen bij KC Handel.

Praktische sectororiëntatie

In het kader van de sectororiëntatie kan het Impresariaat bedrijfsbezoeken en gastlessen verzorgen.

Kosten: Gratis

Vergelijkingen examenprogramma's

Overeenkomsten en verschillen tussen vmbo en mbo in kaart gebracht.

Kosten: Gratis

Advies doorlopende leerlijnen

Digitaal advies voor vmbo-scholen en roc's t.b.v. de doorstroom en het efficiënt inrichten van het onderwijsprogramma.

Kosten: Gratis

Stagehandboek

Praktische handreikingen voor school, bedrijf en kenniscentrum om een succesvolle stage op te zetten.

Kosten: € 10,-

Aan te leren vaardigheden

Digitaal advies voor scholen: mogelijke eindtermen, uitvoering in de praktijk.

Kosten: Gratis

Advies onderwijsinrichting

Digitaal examenprogramma vmbo Handel en administratie en Handel en verkoop opgezet rondom thema's. Hierdoor kunnen de onderwerpen contextrijk worden aangeboden.

Kosten: Gratis

Videoband Leren op de werkplek in de handel

Een voorlichtingsvideo over de mogelijkheden van een praktijkleerplaats voor vmbo-leerlingen.

Beschikbaarheid: In het najaar van 2002 verschijnt een uitgebreidere video.

Kosten: € 4,50

Poster vmbo

Een poster om leerlingen en docenten te attenderen over de mogelijkheden van stage.

Kosten: Gratis

Bedrijvenregister

Via de website van KC Handel is het vmbo-bedrijvenregister te raadplegen met daarin bedrijven die voor het vmbo een stage of dergelijke willen verzorgen (zie ook Impresariaat).

Kosten: Gratis

Deskundigheidsbevordering

Trainingen voor praktijkbegeleiders

Praktijkgerichte trainingen voor docenten die leerlingen in leerwerktrajecten begeleiden bij het leren in de beroepspraktijk.

Contactpersoon: Willeke van der Steen

06 – 21 51 36 77

E-mail: w.vdsteen@ecabo.nl

Training voor praktijkopleiders vmbo

Een training voor praktijkopleiders uit leerbedrijven die vmbo-leerlingen gaan begeleiden.

Informatie: www.kchandel.nl

Afdeling consumptieve techniek

Impulsproject relatieversterking vmbo-bedrijfsleven

www.lobhtv.nl, vmbo.

Register vmbo-erkende stagebedrijven

1500 erkende vmbo leerbedrijven, verdeeld over de HTV sectoren zijn in een apart register opgenomen. De vmbo-scholen kunnen een inlogcode en gebruikersnaam opvragen om dit register te gebruiken bij: D.v.d.Stelt@lobhtv.nl. Aangegeven wie de codehouder is en de “NAW” gegevens van de school.

Informatie: www.lobhtv.nl/vmbo

gebruikersnaam vmbo95 *en wachtwoord* kz7fdz6a

Kosten: Gratis

Stageboeken voor beroepsoriëntatie

5 Boeken voor beroeps/bedrijfsoriëntatie. Vorm: CD-rom met raamwerk in Word-bestanden. Inhoud: docentenhandleiding, beroepsoriëntatieboeken voor docent, stagiair en praktijkopleider, ondersteunend materiaal. Alleen voor de HTV scholen beschikbaar, niet voor commerciële doeleinden.

Informatie/bestellen: Dhr. C. Kooi

079 – 320 36 57

E-mail: C.Kooi@lobhtv.nl

Kosten: Gratis

Producten sector Groen

De AOC Raad geeft een brochure uit waarin alle producten van de Impulsprojecten van de sector groen worden beschreven. Deze inventarisatie is eveneens te vinden op de website Impuls Beroepsonderwijs van de AOC Raad: www.aocraad.nl.

Contactpersoon: Wilma Bredewold

Annemieke Hesselmann

Postbus 458

6710 BL Ede

0318 – 64 89 00

E-mail: w.bredewold@wxs.nl

annemieke.hesselmann@aocraad.nl

Producten sector Zorg en Welzijn

Afdeling verzorging en ISP Zorg en Welzijn

Onderstaande producten zijn te bestellen bij:

Besteladres:

KPC Groep/afdeling Verkoop
Postbus 482
5201 AL 's Hertogenbosch.
E-mail: verkoop@kpcgroep.nl

Toolkit Werkpleksimulatie Zorg en Welzijn

Toolkit voor docenten bij de invoering van werkpleksimulatie. Inhoud: publicaties over het belang, het invoeringsproces en het werken met werkpleksimulatie. Daarnaast een poster, een knipblad voor de situering van werkplekken en een folder voor directies.

Kosten: € 33,50

Bestelnummer: 212005

Videoband Werkpleksimulatie nu en in de toekomst

Videoband voor docenten. Twee concrete voorbeelden, het Fioretti College in Veghel en het Ichtus College/Almere College in Kampen, illustreren hoe de invoering van werkpleksimulatie kan plaatsvinden.

Kosten: € 8,10

Bestelnummer: 212006

Stappenplan voor het invoeren van werkpleksimulatie

Dit stappenplan is een aanvulling op de toolkit verzorging en biedt gestructureerde hulp aan coördinator, interne- of externe begeleider bij het invoeringsproces.

Kosten: € 8,-

Bestelnummer: 2.120.09

Impressies uit werkvelden Zorg en Welzijn

Negen korte films over de werkvelden van Zorg en Welzijn op videoband. Op CD-rom of op video verkrijgbaar.

Kosten: per stuk € 10,-

Bestelnummer videoband: 2.120.20

Bestelnummer CD-rom: 2.120.21

Denken – Durven – Doen

Informatie en concrete handvatten voor vmbo-scholen die stages nadrukkelijker in het onderwijsprogramma willen zetten.

Kosten: € 33,-

Bestelnummer: 2.120.22

Afdeling uiterlijke verzorging

Onderstaande producten zijn te bestellen bij:

Besteladres:

KOC Nederland
Postbus 54
3430 AB Nieuwegein
030 – 607 10 00
E-mail: koc@koc.nl

Contact

CD-rom over communicatieve vaardigheden in de uiterlijke verzorging. Voorbeeld-situaties over effecten van communicatie in de beroepspraktijk. De CD-rom is geschikt voor individueel en klassikaal gebruik.

Kosten: € 39,-

Stageboek

Dit stageboek bestaat uit drie delen: stage in de kapsalon, stage in de schoonheidssalon en stage in de drogistij. Elk deel bevat praktijkopdrachten voor de leerling.

Kosten: € 13,- per stuk

Aansluiting vmbo-mbo

Handleiding voor vmbo- en mbo-docenten om elkaars werkwijze te leren kennen. Deze brochure geeft concrete informatie over het vmbo en het mbo en geeft tips over activiteiten die docenten kunnen opzetten om de onderlinge uitwisseling te bevorderen.

Alle producten samen zijn € 40,- inclusief verzendkosten.

Producten sector Techniek

Afdeling metaaltechniek en metalelektro

Onderstaande producten zijn te gratis te downloaden via:

Besteladres:

www.vmbo-loket.nl, doorklikken naar platforms beroepsgerichte vakken.

Quick Scan Inventaris

Zelfevaluatiemethode waarmee de docent metaaltechniek kan bepalen of de inventaris van een afdeling metaaltechniek in het vmbo up-to-date is. De directie kan op basis van deze gegevens de benodigde gelden toewijzen.

Exploitatieoverzicht Metaaltechniek

Een kostenoverzicht van de afdeling metaaltechniek. Uitgangspunten hierbij zijn: de onderwijsvernieuwingen in het vmbo, het combilokaal metaaltechniek en de bedrijfs-simulaties binnen de afdeling metaaltechniek.

Toetsen

In de toetsenbank zijn nieuwe toetsen opgenomen die corresponderen met de examenprogramma's.

Actualiseren leermiddelen

Instructiebladen voor leerlingen en een handleiding voor docenten over kruistafel en freezen en lesbrieven waarin verschillende modules zijn uitgewerkt: het maken van een verstekkleem, verschillende freesopdrachten, borenstandaard, hydraulisch blok en verschillende draaiopdrachten.

Determinatielijst en vaardigheidlijst

De determinatielijst is een instrument voor klas 2 om de vaardigheden van de toekomstige leerling van klas 3 in kaart te brengen. De vaardigheidlijst kan helpen bij het beoordelen van de algemene vaardigheden van leerlingen.

Afdeling elektrotechniek

Werken met bedrijfssimulaties

Zeven projecten bedrijfssimulaties met leerlingenmateriaal en docentenhandleiding: Licht en geluid in de disco, beveiliging met een elektronische alarminstallatie, de slaapkamer goed verlicht, ontwerpen en installeren van een netwerk, een krachtinstallatie voor de moderne bedrijfshal, in de moderne keuken wordt niet alleen gekookt.

Informatie: OFE installatie

079 – 325 15 15

Bestellen: www.ofe.nl, installatie, vmbo-e bedrijfssimulaties

Afdeling installatietechniek en instalektro

Werkmap: Instrumenten voor aansluiting vmbo-mbo

Branches Installatietechniek en Elektrotechniek

Een handreiking voor vmbo-scholen en roc's in de regio om concrete voorbereidingen te treffen voor de nieuwe instroomgroepen vanuit het vmbo per 01-08-2003. De map bestaat uit 3 hoofdonderdelen: van advies naar uitvoering, instrumenten voor

aansluiting, samen werken aan samenwerking in regiopilots

Kosten: € 11,-

Bestellen: SLO, afd. BVE

Mevr. G. Beuwer

Postbus 2041

7500 CA Enschede

053 – 484 02 80

Landkaart

Op de landkaart van Nederland zijn alle vmbo-scholen met een afdeling Installatietechniek en of afdeling Instalektro aangegeven. Bij deze landkaart zijn alle leerlingaantallen van de beide afdelingen en namen en adressen van de scholen gegeven.

Deze informatie is digitaal beschikbaar en bevat de gegevens betreffende het schooljaar 2002-2003.

www.impuls-i-ie.nl

Informatiemappen afdeling Instalektro

Informatiemappen voor vmbo-scholen die plannen hebben om een afdeling Instalektro op te starten. Hierin is o.a. opgenomen: een model-invoeringsplan, informatie over de leerpakketten, praktijkopdrachten, boekenlijsten, lesurentabellen en het vmbo-programma Instalektro.

Contactpersoon: Dhr. J.L.C. Dekker

Kosten: Gratis

Bestellen: VMBO-Impulsproject

Installatietechniek/Instalektro

Van Almondelaan 8

1215 PD Hilversum

035 - 772 12 13

E-mail: jdekker@impuls-i-ie.nl

Stabacad Programma/LP

Leerstof voor de vmbo-afdelingen Installatietechniek/Instalektro. De leerstof bouwt voort op het reeds verkrijgbare Stabacad-werkboek voor de vmbo-afdeling Elektrotechniek en bevat de lesonderdelen: tekenen van een gasleidingnet, tekenen van een afvoerleiding, tekenen van een CV-Installatie, tekenen van een koudwaterleidingnet.

Contactpersoon: Dhr. A. van Bochove

Kosten compleet pakket installatietechniek en elektrotechniek:

Afhankelijk van de aantallen die worden

afgenomen, € 49,- à € 99,- per jaar, per werkplek

Bestellen: Stabiplan

Van Tolstraat 4D

2411 BR Bodegraven

0172 – 65 02 65

E-mail: info@stabiplan.nl

WEB-site

Het vmbo-Impulsproject Installatietechniek/Instalektro heeft een WEB-site ontwikkeld met praktische informatie over o.a.: aansluiting vmbo-mbo, project bedrijfs-simulatie, samenwerking vmbo-bedrijfsleven, project leerlingenmateriaal, na- en bijscholingcursussen docenten, landelijke en regionale organisaties. Tevens alle verschenen Impulsberichten waarin de laatste informatie is verwerkt.

www.impuls-i-ie.nl

Afdeling bouwtechniek

Organisatie en inventarisadvies Bouwtechniek

Kosten: Gratis

Bestellen: w.kluvers@slo.nl

Onderstaande producten zijn te bestellen bij:

Besteladres:

Uitgeverij Bouwradius

Postbus 3011, 2700 KG Zoetermeer

079 – 368 58 48

079 – 362 00 06 fax

E-mail: uitgeverij@bouwradius.nl

Vmbo-instructiekaarten

Instructiekaarten, set en docenten-
handleiding Timmermaat en Metselmaat

Kosten: Timmermaat € 12,-, Metselmaat € 10,-

Stagewerkboeken Bouwdeel 1 en 2

Doelgroep: vmbo Bouw-Houtcluster

Kosten: € 6,81 per stuk

Onderstaande producten zijn te bestellen bij:

Besteladres:

SBW, Afdeling UOE

Ceintuurbaan 2, 3847 LG Harderwijk

Postbus 440, 3840 AK Harderwijk

0341 – 43 68 00

0341 – 43 69 99 fax

E-mail: info@sbw.nl

www.sbw.nl

CD-rom Basisvaardigheden meten en uitzetten

Doelgroep: leerlingen vmbo, mbo- leerlingen
niveau 1 en 2

Kosten: € 9,50

Boeknr.: 7091

Certificaat Infrastructuur

Starterspakket introductie infrastructuur,
boek met praktijkopdrachten

Starterspakket

Bestelnr.: 7100

Kosten: Gratis

Boek

Bestelnr.: 710

Kosten: € 11,30

Facilitair implementatiepakket schilderen

Inhoud: starterspakket, CD-rom voor scholen
zonder afdeling schilderen

Contcatpersoon: Nico van Rooy

Kosten: gratis

Bestellen: Opleidingscentrum SVS,

Limaweg 25, 2743 CB Waddinxveen

Postbus 76, 2740 AB Waddinxveen

0182 – 64 11 11

0182 – 64 11 00 fax

E-mail: svs@svs.nl

www.svs.nl

Leermiddelen hout en meubel

Naslagwerk meubelmaken en interieurbouw,
werkboek, toets en hertoets meubelmaken,
Toets en hertoets interieurbouw,
docentenhandleiding

Doelgroep: Fijnhoutleerlingen en docenten

Contactpersoon: Hans van Berkel

Kosten: € 30,-

Bestellen: SH&M

Postbus 394

3440 AJ Woerden

0348 – 42 01 32

E-mail: vakwijzer@shm.nl

Initiatiefdocument en projectplan

Doelgroep: platform Bouwtechniek

Kosten: Gratis

Bestellen: SAOB

Stationsweg 89

Postbus 427

6710 BK Ede

0318 – 65 08 50

E-mail: secretariaat@saob.nl

Regionale samenwerking

Onderstaande producten zijn te bestellen bij:

Besteladres:

Opleidingscentrum SVS

Limaweg 25, 2743 CB Waddinxveen

Postbus 76, 2740 AB Waddinxveen

0182 – 64 11 11

0182 – 64 11 00 fax

E-mail: svsv@svs.nl

www.svs.nl

Materiaal t.b.v regionale samenwerking

Waaronder: nieuwsbrieven, notities,
conceptreglement, powerpointpresentaties

Doelgroep: deelnemers platform

Kosten: Gratis

Blauwdruk regionale samenwerking

*Doelgroep: directies en docenten regio's
bouwtechniek, vmbo, roc, samenwerkings-
verbanden*

Product: CD-rom

Kosten: € 11,34

Onderstaande producten zijn gratis digitaal beschikbaar bij:

Besteladres:

Bouwradius Uitgeverij
Postbus 3011
2700 KG Zoetermeer
079 – 368 58 48
079 – 362 00 06 fax
E-mail: uitgeverij@bouwradius.nl
www.bouwradius.nl

Voorlichtingsruiter

Doelgroep: partners onderwijsveld, werkgebied voorlichtingsruiter

Presentatiemateriaal

Doelgroep: partners onderwijsveld, werkgebied rcb-bouw

Beleidsdocument “Van ROAC naar Commissie Onderwijs”

Doelgroep: participanten RCB-bouw

Voorlichtingsruiter

Doelgroep: partners voorlichtingsruiter

Onderstaande producten zijn te bestellen bij:

Besteladres:

SH&M
Postbus 394
3440 AJ Woerden
0303 – 42 01 32
E-mail: vakwijzer@shm.nl

Relatiekalender

Conceptversie
Doelgroep: vmbo-scholen

Decanenmap

Doelgroep: vmbo-decanen

Aansluiting vmbo-mbo hout en meubel Implementatiepakket (1e versie)

Doelgroep: vmbo-docenten

Deskundigheidsbevordering

Informatie over cursussen en trainingen is te vinden op:
www.vmbo-loket.nl

Scholingscatalogus bouwtechniek

Met daarin: kennismaking met de infrastructuur, beginselen meten en uitzetten, voorbereiding op straatwerk, lezen en werken met wegenbouwtekeningen, basiscursus veilig werken op wegen, veiligheid voor operationeel leidinggevendend VCA en inschrijvingsformulier praktijkstage.

Bestellen: SBW, Afd. UOE

Postbus 440

3840 AK Harderwijk

0341 – 43 68 00

0341 – 43 69 99 fax

E-mail info@sbw.nl

www.sbw.nl

Afdeling transport en logistiek

Digitale registratiesystemen

Voor de registratie van de voortgang van de leerlingen bij zelfsturend leren en bij het lopen van stages zijn drie nieuwe digitale systemen ontwikkeld, die het mogelijk maken om rekening te houden met de tempoverschillen van leerlingen.

Digitaal Voortgangs Registratie Systeem

Via de website www.dvrs.nl kunnen leerlingen en docenten de voortgang van zelfgestuurde leeractiviteiten digitaal volgen. Het dvrs-systeem maakt leerlingen met deze zelfregistratie vertrouwd. In steeds meer

bedrijven wordt immers ook van werknemers verlangd, dat ze met de computer bijhouden welke werkzaamheden verricht zijn en hoeveel tijd deze in beslag hebben genomen.

Digitaal Beoordelings Systeem Werkhouding

Via de website www.dbsw.nl kunnen allerlei soorten beoordelingen voor leerlingen worden ingevoerd en bijgehouden. Het dbsw-systeem onderscheidt een aantal relevante houdingscategorieën. Het systeem maakt het teams mogelijk de werkhouding van leerlingen systematisch te bespreken, te beoordelen en te registreren.

Begeleiding Buitenschoolse Activiteiten/ Stages

Via de website www.buso.nl kunnen leerlingen, die buitenschoolse activiteiten verrichten, specifieke opdrachten maken en contact onderhouden met hun begeleider op school. Docenten en leerlingen kunnen snel via e-mail met elkaar communiceren over vragen en de voortgang van leerlingen. Bovendien kunnen docenten de voortgang van groepen online observeren.

Contactpersoon: wmassier@terrazur.nl

Kosten: € 150,- per school per licentie per jaar plus € 100,- per klas per systeem.

Afdeling voertuigtechniek

Gereedchapskist impuls vmbo-vt

Deze gereedchapskist bevat de volgende producten. Een brochure waarin het gebruik van de producten uit de kist wordt beschreven.

Het handboek 'Opzet van de opleiding en bedrijfssimulatie', met daarbij een blokboek en een video. Het handboek 'Relatie school en bedrijfsleven' en het handboek 'Doorstroming VMBO-ROC'.

Een CD-rom met zowel de digitale versie van bovengenoemde handboeken en video als een powerpoint-presentatie 'Werken met ICT' voor docenten over ICTontwikkelingen en een powerpointpresentatie voor de afstemmingscommissie.

Een serie van dertien CD-rom's met voorbeeldsoftware uit de mobiliteitsbranche, zoals importeurs en dealers deze gebruiken.

Contactpersoon: Mel Hovingh

Kosten: € 75,-

Bestellen: Innovam

Structuurbaan 2

3439 MB Nieuwegein

030 – 60 87 777

E-mail: m.hovingh@innovam.nl

Afdeling grafische techniek

Nieuw onderwijsprogramma

Grafimedia VMBO

Eerste concept van het nieuwe onderwijsprogramma Grafimedia VMBO voor de leerwegen BL, KL en GL, met doorlopende leerlijnen naar het Grafimedia MBO.

Met daarbij: voorstellen voor structurele samenwerking VMBO-MBO op het gebied van onderhoud en programma's, landelijke en regionale afspraken met betrekking tot de doorstroom vanuit de drie VMBO-leerwegen naar vervolgopleidingen in de grafimedia-branchen.

Contactpersoon: Hermien Mijnen

Bestellen: Kenniscentrum GOC

Postbus 347

3900 AH Veenendaal

0318 – 53 91 11

E-mail: h.mijnen@goc.nl

Onderstaande producten zijn te bestellen bij:

Besteladres:

CPS

Contactpersoon: Mariëtte van Rossum

Postbus 1592

3800 BN Amersfoort

033 – 453 42 41

E-mail: m.vanrossum@cps.nl

Handboek WPS Grafimedia VMBO

Concrete handvaten voor zowel de docent als het management bij de invoering van de werkplekkenstructuur binnen de nieuwe opleiding Grafimedia.

Aan de orde komen de karakteristieken van WPS Grafimedia, de vormgeving van lokalen, lesmaterialen, toetsing, organisatie op school- en klassenniveau en aan de deskundigheid van de docent. Het handboek bevat ook een checklist invoering WPS.

Map praktijkopdrachten Grafimedia

Lesmateriaal dat aangepast is aan het werken in de werkplekkenstructuur: leerlingen kunnen er individueel mee aan de slag. De praktijkopdracht is in dit materiaal het uitgangspunt: theorie en praktijk worden daarbij geïntegreerd. Per werkplek zijn verschillende praktijkopdrachten ontwikkeld.